

Elisabet Pöntinen

ERITYISEN HUOLENPIDON TYÖNTEKIJÖIDEN MENETELMIÄ KOHDATA AHDISTUNUT NUORI

Opinnäytetyö

Mielenterveyshoitotyön (ylempi AMK)

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (ylempi amk)
Tekijä/Tekijät	Elisabet Pöntinen
Työn nimi	Erityisen huolenpidon työntekijöiden menetelmiä kohdata ahdistunut nuori
Toimeksiantaja	Valtion koulukodit
Vuosi	2024
Sivut	38 sivua, liitteitä 3 sivua
Työn ohjaaja(t)	Anita Näslindh-Ylispangar & Tuija Lindberg

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on koota ammattitaidon ja syvällisemmän kokemuksen tuomia hyväksi todettuja menetelmiä muiden lastensuojelun työkentän työntekijöiden tietouteen. Millä ahdistunutta nuorta voi yksikön olosuhteissa saada päästämään irti tunteestaan tai helpottamaan sitä?

Tutkimuksessa käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää, jossa haastattelut toteutettiin Teams-sovelluksen avulla eri puolilla Suomea sijaitsevien valtion koulukotien erityisen huolenpidon työntekijöiden kanssa. Haastattelukysymykset lähetettiin etukäteen valmistautumisen mahdollistamiseksi, ja haastatteluihin osallistui seitsemän erityisohjaajaa eri puolilta Suomea.

Ahdistuneiden nuorten tukemisessa on keskeistä aito läsnäolo ja kohtaaminen, joka tarkoittaa, että aikuinen on täysin nuoren kanssa ja kuuntelee häntä aktiivisesti. Tämä luo turvallisen ympäristön, jossa nuori voi purkaa tunteitaan ilman pelkoa tuomitsemisesta. Kuunteleminen, keskustelu ja nuoren tunteiden sanoittaminen ovat olennaisia keinoja ahdistuksen helpottamisessa, sillä ne vahvistavat nuoren tunnetta siitä, että hänen kokemuksensa ovat tärkeitä. Rauhoittamisharjoitukset, kuten syvähengitys ja mielikuvaharjoittelu, tarjoavat nuorelle työkaluja ahdistuksen hallintaan. Kehollinen vuorovaikutus, esimerkiksi hartioiden hieronta tai musiikin kuuntelu, voi myös edistää rentoutumista ja turvallisuuden tunnetta. Liikunta, kuten metsäkävelyt, yhdistettynä keskusteluun auttaa nuorta purkamaan jännitystään. Haastatteluissa korostui, että jokainen nuori on yksilöllinen, ja siksi erilaiset lähestymistavat ovat tarpeellisia arvioida tapauskohtaisesti. Kuuntelemalla nuoren tarpeita ja luomalla turvallinen ympäristö voidaan tukea hänen hyvinvointiaan ja auttaa häntä kohtaamaan ahdistuksensa.

Tämän opinnäytetyön tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää yksikön olosuhteissa lisäämällä keinoja sekä menetelmiä kohdata ja havaita ahdistunut nuori. Tuloksissa noussutta tietoa on mahdollista hyödyntää Valtion koulukotien lisäksi myös muilla toimijoilla lastensuojelun sektorilla arjen tukena sekä työkaluna.

Asiasanat: lastensuojelu, erityinen huolenpito, ahdistus, lainsäädäntö

Degree title	Master of Social Services
Author (authors)	Elisabet Pöntinen
Thesis title	Special care workers' methods for addressing distressed youth.
Commissioned by	State boarding schools
Time	2025
Pages	38 pages, 3 pages of appendices
Supervisor	Anita Näslindh-Ylispangar & Tuija Lindberg

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to compile proven methods derived from professional skills and deeper experiences for the knowledge of other professionals in the child welfare field. It aimed to explore how a distressed young person can be supported in a residential setting to let go of or alleviate their feelings.

The study employed qualitative research methods, with interviews conducted via the Teams application with employees from state-run special care facilities located across Finland. The interview questions were sent in advance to facilitate preparation, and seven special education instructors participated in the interviews.

Authentic presence and engagement are central to supporting anxious youth, meaning that the adult is fully present with the young person and listens to them actively. This creates a safe environment where the young person can express their emotions without fear of judgment. Listening, conversation, and verbalizing the young person's feelings are essential strategies for alleviating anxiety, as they reinforce the young person's sense that their experiences are important. Calming exercises, such as deep breathing and visualization techniques, provide the young person with tools to manage their anxiety. Physical interaction, such as shoulder massages or listening to music, can also promote relaxation and a sense of security. Physical activities, like forest walks combined with conversation, help the young person release tension. The interviews emphasized that each young person is unique, and therefore, various approaches are necessary to assess their needs. By listening to the young person's needs and creating a safe environment, we can support their well-being and help them confront their anxiety.

The information generated by this thesis can be utilized in residential settings by adding methods and strategies to engage and recognize anxious young people. The insights gained can be applied not only in state-run care facilities but also by other stakeholders in the child welfare sector as a support tool in everyday practice.

Keywords: child protection, special care, anxiety, legislation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUSYMPÄRISTÖ.....	7
2.1	Lain näkökulma.....	7
2.2	Kymenlaakson hyvinvointialueen strategia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa	8
2.3	Valtion koulukotien hoidollinen viitekehys ja strategia	8
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	9
3.1	Aiemmat tutkimukset	10
3.2	Tiedonhaku	11
3.3	Keholliset menetelmät tunteiden säätelyssä.....	12
3.4	Ahdistuneisuushäiriöt	13
3.5	Nuoren ahdistus.....	14
3.6	Sijaishuolto ja erityinen huolenpito	15
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	16
5	TUTKIMUS- JA AINEISTONKERUUMENETELMÄT	16
5.1	Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet ja näkökulma	17
5.2	Sisällön analyysin vaiheet ja menetelmä kirjallisuus.....	18
6	TULOKSET	20
6.1	Työntekijöiden kokemuksia työskentelystä vaativassa lastensuojelutyössä	20
6.2	Toimivaksi todettuja menetelmiä sekä keinoja kohdata ahdistunut nuori	22
6.3	Mistä tunnistamme ahdistuneen nuoren	23
6.3.1	Kehon Kieli ja Eleet	24
6.3.2	Oireet ja Ilmenemismuodot.....	25
6.4	Ahdistuneen nuoren tunnetilan ennakointi.....	25
6.5	Nuoren tasaista vointia tukevat ja ahdistusta estävät tekijät	26
6.6	Nuoren kohtaamisen haasteet ja työympäristön kehittäminen	28
7	POHDINTA.....	29

7.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	31
7.2	EETTISYYDEN JA LUOTETTAVUUDEN POHDINTA	32
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET.....	34
	LÄHTEET	38

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Haastattelukysymykset

Liite 3. Tietosuojailmoitus

1 JOHDANTO

Lastensuojelun tarkoitus on taata lapselle turvallinen ja vakaa ympäristö, monipuolinen kehitys sekä tasapainoinen arki. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa lastensuojelun lainsäädännöstä. Hyvinvointialueet puolestaan vastaavat palvelujen järjestämisestä. Sijaishuoltopalvelut voivat olla itse tuotettuja tai ostettuja yksityiseltä palveluntuottajalta. Mikäli hyvinvointialue päätyy valitsemaan palvelun muualta, on palveluntuottajien tarjoamaa toimintaa valvottava. Lastensuojelua ohjaa ja määrittelee hyvin pitkälle lastensuojelulaki. Lapsen oikeuksista on säädetty perustuslaissa. Suomi on sitoutunut Euroopan ihmisoikeussopimukseen, jolloin ihmisiä ja instituutiota veloitetaan toimimaan lapsen edun mukaisesti ja se edellä kaikessa ohjaustoiminnassa arjessa.

Lastensuojelun asiakaskunta on muovautunut vuosien mittaan uudenaikaiseksi. Yhä enenevässä määrin haasteellisuus on monimuotoisempaa kuin ennen. Väkivaltaisuuden ja rikollisuuden rinnalle ovat nousseet mielenterveysongelmat yhdeksi suureksi aiheeksi. Päästäkseen psykiatrisen avun piiriin on oltava päihteettömyyttä takana kuukausia, mihin on monen nuoren haasteellista sitoutua muiden erinäisten syiden takia. Mielenterveydellisiä haasteita näyttäytyy nuorissa ahdistuneisuushäiriönä, masentuneisuutena ja muina psyykkisen puolen haasteina.

Erityinen huolenpito on viimesijainen lastensuojelun tarjoama sijaishuoltomuoto. Erityisen huolenpidon päätös voidaan tehdä enintään 30 vuorokaudeksi ja sitä voidaan jatkaa 60 vuorokautta erittäin painavista syistä. Erityinen huolenpito voi näin kestää maksimissaan 90 vuorokautta. Erityinen huolenpito sisältää moniammatillista huolenpitoa ja hoitoa. Erityistä huolenpitoa järjestetään 12 vuotta täyttäneille nuorille, jotka vaarantavat omaa terveyttään, kasvuun tai kehitystään erityisen vakavasti. Lastensuojelun asiakkaiden haasteiden muuttuessa monimuotoisemmaksi on korostunut lasten ja nuorten psyykinen huonovointisuus ahdistuksena ja masentuneisuutena.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on saada koottua kokeneilta työntekijöiltä lääkkeitömiä menetelmiä työskentelyn tueksi ahdistuneen nuoren kanssa.

Tarkoituksena on, että näitä menetelmiä voitaisiin hyödyntää kasvatuksellisessa työssä lastensuojelussa.

2 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

2.1 Lain näkökulma

Mielenterveyspalveluiden pääpaino on tutkia, hoitaa ja kuntouttaa mielenterveyden häiriöitä. Jokaisella nuorella on lain määrittelemä oikeus perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon mielenterveyspalveluihin. Lastensuojelun asiakkuus on viimesijainen keino turvata lapsen kasvua ja kehitystä, jos lapsen omat tai huoltajan mielenterveyden vaikeudet vaarantavat terveyttä tai kehitystä. (Lastensuojelun käsikirja 2022.)

Lastensuojelu ei pysty tarjoamaan lääketieteellistä hoitoa, mutta sen on mahdollistettava olosuhteet ikätasoiselle kasvulle sekä kehitykselle. Ennen lastensuojelun toimia on tärkeää kohdata tilanne kokonaisvaltaisesti ottaen huomiioon huoltajien tarpeet mielenterveyspalveluihin ja selvittää millä keinoin pyritään tarpeisiin vastaamaan tilanteeseen sopivilla tukitoimilla. (Lastensuojelun asiakkaan mielenterveyspalvelu 2022.) Erityisessä huolenpidossa osana hoitollista ja kasvatuksellista työtä on psykologin ja lääkärin säännölliset tapaamiset, mikä mahdollistaa myös lastensuojelun mielenterveyshäiriöistä kärsiville asiakkaille tarvittavat avun ilman päihdeettömyysjaksoa niin kuin mielenterveysasiakkuuden käynnistäminen kunnilla pääsääntöisesti edellyttää. Erityisen huolenpidon täysimittainen hoitajakso (90 vrk) mahdollistaa mielenterveyspalveluiden käynnistymistä ja jatkumoa erityisen huolenpidon jälkeen sijoituksen tueksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2022) tiedotti, että mielenterveys- ja päihdetyötä uudistetaan julkaistussa tiedotteessa. Hallitus esitti uudistuksia, joiden myötä mielenterveys- ja päihdehuoltolakiin jäisi vain tahdosta riippumaton hoito. Lisäksi ehdotettiin päihdehuoltolain kumoutumista tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisestä väkivaltaisuuden perusteella. Terveys- ja sosiaalihuoltolakeja ehdotettiin täydennettäväksi päihdeiden ongelmakäytön ja päihdehäiriön lisäksi muu riippuvuuskäyttäytymisellä. Uudistuksen pääpaino on parantaa palveluita, niiden saatavuutta, laatua sekä tarpeenmukaisuutta.

Uudistuksen tarkoitus on samalla vahvistaa asiakkaan osallisuutta ja oikeuksia (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022).

2.2 Kymenlaakson hyvinvointialueen strategia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa

Kymenlaakson hyvinvointialueen strategiassa (2022) on mainittu, että myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluille on linjaukset ja tavoitteet. Strategiassa on myös huomioitu erityispiirteitä, kuten suuri palveluntarve etenkin raskaissa palveluissa, hoitajamitoitukset ja lainsäädännölliset muutokset hoitajamitoituksissa, jotka puolestaan kasvattavat resurssipainetta.

Hyvinvointialueen strategiassa (2022) on mainittu, että tavoitteena on siirtää painopisteet ennaltaehkäiseviin palveluihin yhä varhaisemmassa vaiheessa, mikä puolestaan tukisi perheiden oikea-aikaisen tuen ja avun saantia ennen tilanteiden kriisiytymistä. Myös perustason palveluiden vahvistaminen, edesauttaisi tilanteiden ennakoitua. Tuotantotapoja strategiassa ovat palveluiden tuottaminen ydinpalveluissa sekä ostopalveluiden hyödyntäminen tukipalveluissa, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi sijaishuollon hankinnat pääsääntöisesti ovat yksityisen tahon tarjoamia kymenlaakson hyvinvointialueen lastensuojelun asiakkaille.

2.3 Valtion koulukotien hoidollinen viitekehys ja strategia

Pääpaino valtion koulukotien strategiassa (2022) on lapsen huomioiminen keskiössä arvokkaasti sekä kunnioittavasti. Turvallisen ja vakaan arjen takaaminen sekä ammatillinen asiantuntijuus. Yhteiskunnallisesti valtionkoulukodit tarjoavat vaativinta sijaishuoltoa, jonne useasti lapsia sijoitetaan viimesijaisesti. Pääpaino koulukotien arvoissa on turvallisuudessa, osallisuudessa, inhimillisyydessä sekä lapsilähtöisyydessä. Strategiassa mainitaan lapsen olevan turvassa myös voidessaan huonosti. Ennakointi ja keinojen parantaminen ovat keskeisiä keinoja turvalliselle arjelle. Strategian toteutumista seurataan monitahoisesti johdon katselmuksissa, auditoinneissa sekä tulossopimuksissa.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET

Teoreettinen viitekehys koostuu kehollisista menetelmistä, tunteiden säätelystä ja ahdistuneisuudesta. Avainsanoina ovat erityinen huolenpito, sijais- huolto, keholliset menetelmät tunteiden säätelyssä, lastensuojelu ja ahdistuneisuushäiriöt.

Nuorten keskuudessa mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet enenevässä määrin. Nuorten mielenterveyden häiriöiden taustalla vaikuttaa useita tekijöitä, jotka ovat johtaneet psyykkisen haavoittuvuuden lisääntymiseen ja opiskelun sekä työnteon vaikeuksiin. Alle 25-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen voi liittyä perheiden sosiaalisiin ja taloudellisiin paineisiin sekä perheenjäsenten mielenterveyden ongelmiin. (Maanniemi,2019)

Kouluterveyskyselyt osoittavat, että nuorten hyvinvoinnin vajeet ja opiskelu- uupumus ovat lisääntyneet. Työssäkäyvien nuorten sairauspoissaolojen yleisimmät syyt ovat mielenterveyden häiriöt, kuten masennus ja ahdistus. Huolimatta varhaisista tukitoimista ja lainsäädännöstä, nuorten sairauspoissaolot ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen ovat jatkaneet kasvuansa 2000-luvun alussa. Tutkimukset osoittavat, että erityisesti 16–34-vuotiaiden ikäryhmässä mielenterveyden häiriöistä johtuvien sairauspoissaolojen määrä on kasvanut, mikä osaltansa heijastuu myös lastensuojelun asiakaskunnan profiiliin. Tiedot perustuvat Kelan tilastotietokantaan ja eläketilastoihin. Lisääntyneet mielenterveyden ja ahdistuneisuuden haasteet sekä niiden näkyminen arjessa loi tarpeen opinnäytetyölle. (Maanniemi, 2019)

Lastensuojelu on Suomen perustuslakiin sidottuna ja vahvasti sen määrittelemää. Arvot pohjautuvat kansainvälisesti ihmisyyttä ja ihmisoikeuksia korostaviin arvoihin sekä oikeuksiin. Arvot ovat sidonnaisia sosiaalialan eettisiin periaatteisiin ja ovat asiakkaiden kanssa työskentelyn lähtökohta. (Lastensuojelun käsikirja 2023)

Perustuslaissa on erityismaininta siitä, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että lapsella on samat oikeudet kuin aikuisella, ellei vedoten johonkin painavaan syyhyn niitä rajata tai nii-

hin puututa. Lastensuojelulla on keskeinen rooli huolehtia vaikeimmassa asemassa olevien lasten oikeuksista sekä niiden toteutumisesta. (Lastensuojelun käsikirja, 2023) Aihe on tärkeä, sillä asiakkaiden haasteet ovat moninaiset, ja työntekijöiden on hyvä tiedostaa menetelmiä kohdata ahdistunut nuori ennen lääkkeen antoa. Tutkimuksen aihe on läsnä keskusteluissa työkentällä, mutta se jää työntekijöiden keskustelun tasolle, jolloin se ei tavoita kaikkia.

3.1 Aiemmat tutkimukset

Hänninen ja Leppänen (2022) tutkivat nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökulmia kouluterveyskyselyn pohjalta. Kouluterveyskyselyn tulokset osoittivat, että nuorilla ahdistuneisuus nousi yhdeksi yleisimmäksi psykiseksi oireeksi. Nuoret kokivat olevansa myös tyytymättömiä elämäänsä. Kyselyiden mukaan mielenterveysongelmat kouluikäisillä olivat lisääntyneet koronapandemian aikana. Ahdistuneisuus ja masennus olivat pääpainona haikutumiselle kouluterveydenhoitajan vastaanotolle.

Ahdistuneisuushäiriöiden hoito –artikkelissa Bandelow kertoo (2022), että ahdistuneisuushäiriöiset ovat usein alihoidettuja sekä alitunnistettuja. Ahdistuneisuushäiriöitä heidän mukaansa tulisi hoitaa psykologisen terapian ja lääkehoidon yhdistelmällä. Käyttäytymisterapia muotona kognitiivinen on terapia-muoto, jota voidaan tulkita eniten olevan hyötyä ahdistuneisuuden hoidossa.

”Yhteiskunnassa on pystyttävä huomioimaan lasten ja nuorten lisääntyvää mielenterveyden pahoinvoinnin megatrendiä, jota ei tällä hetkellä kouluterveydenhuollossa huomioida riittävästi”, toteavat Savolainen ym. (2022) opinnäytetyön pohjalta kirjoitetussa artikkelissa ja kiteyttää mielestäni nykypäivän terveydenhuollon haasteet hyvin yhteen virkkeeseen. Tutkimuksessa hän painottaa ennaltaehkäisevän toiminnan tärkeyttä perusterveydenhuollossa. Myös jaksamisen ja mielenterveyden teemat on otettava rohkeasti käsittelyyn nuorten kanssa kohdatessa niin terveydenhoitajan vastaanotolla, kun myös esimerkiksi ohjaajan työssä lastensuojelussa. Tiedonhauntaulukot (taulukko 1) havainnollistaa hakua.

TUTKIMUKSEN TEKIJÄ/T, VUOSI, MAA JA ARTIKKELIN NIMI	TUTKIMUKSEN TARKOITUS	MENETELMÄT JA MITTARIT	KESKEISET TULOKSET
Amy Novotny, 2019, Yhdysvallat, Better ways to combat anxiety in youth	Tarkoitus kehittää hoitollista menetelmää ahdistuneisuushäiriöiden syiden ja tietoisuuden käsittelemiseksi	fMRI – aivojen magneettikuvaus fMRI – tehtävä virtuaaliluokassa	Psykologien kehittämiä "tulojona ohjelma" 8 viikon vuorovaihtusterapia vanhemmille
Beate Orbeck, Kristin Romvig Overgaard, Tony Attwood and Jon Fauskanger Bjaastad, 2021, Norja. "Less stress": a pilot study on a cognitive behavioral treatment program for anxiety in children with autism spectrum disorders.	Testata "Vähemmän stressiä" -ohjelman toteutettavuutta lapsilla, joilla on ASD ja samanaikaiset ahdistuneisuushäiriöt 7-12-vuotiaalle. Pilotitutkimus kognitiivisesta käyttäytymishoito-ohjelmasta ahdistukseen lapsilla, joilla on autismispektrin häiriötä Tutkia, havaittinko ahdistuneisuushäiriöiden ja ahdistuneisuusoireiden diagnostisten tulosten paraneminen hoidon jälkeen. Osallistujia oli kymmenen (kahdeksan poikaa ja kaksi tyttöä), keski-ikä 9,5 vuotta (vaihteluväli 8-12). Heillä diagnosoitiin ASD paikkaisessa lasten ja nuorten mielenterveysklinikassa (CAMHS) eri puolella Norjaa kansainvälisen tautiluokituksen ja siihen liittyvien terveystietojen mukaan; ICD-10 (31) käytteen ASD:n diagnostista haastattelua (32) (lapsuuden autismi n = 3, Aspergerin oireyhtymä n = 6, laaja-alainen kehityshäiriö, määrittelemätön n = 1).	Norjalainen käyttäjärajat "Autismoforeningen" oli tehnyt tutkimuksen tunnetuksi verkkoosallistajien, ja kaikki osallistivat lapset ohjattiin "vähemmän stressiä" vanhempien ja CAMHS:n heikentävän ahdistuksen vuoksi. Sisällyttämiskriteerit olivat: 1) todennettu ASD-diagnosi 7-12-vuotiailla lapsilla ja 2) vanhempien arvot ahdistuneisuusoireista, jotka vastaavat t-pistemäärää > 65 standardoidussa ahdistuneisuuskyselylomakkeessa (tarkistettu lasten ahdistuneisuus- ja masennusasteikko; RCADS) (33). Ensimmäiset kymmenen lähetettyä lasta otettiin mukaan, ketään ei suljettu pois. "Vähemmän stressiä" -ohjelmassa annetaan yhteensä 13 viikollista istuntoa ja kolmen kuukauden seurantaistuntoja. On myös kaksi erillistä vanhempainistuntoa: yksi ennen ohjelman alkua, jossa on tietoa ASD:n ahdistuksesta ja "Vähemmän stressiä" -hoidon tavoitteesta, ja toinen ohjelman keskellä.	Terapeuttit havaitsivat, että "Vähemmän stressiä" -ohjelma oli toteutettavissa otoksessa lapsia, joilla oli ASD ja samanaikainen ahdistus. Hoidon jälkeen havaittujen ahdistuneisuushäiriöiden ja oireiden merkittävä väheneminen on lupavaa, mutta sen tehokkuuden tutkimiseksi tarvitaan toisosa laajemmassa ja tarkemmassa tutkimuksessa. Lisäksi suositellaan, että tulevissa tutkimuksissa tarkastellaan "Vähemmän stressiä" -suhteessa aktiiviseen kontrolliin. "Tuloksemme viittaavat siihen, että "Vähemmän stressiä" voi sopia hyvin lapsille, jotka kärsivät vakavasta ASD:stä ja ahdistuksesta. Vanhempien palautteessa korostettiin, kuinka tärkeää on saada konkreettisia tavoitteita, joiden kanssa työskennellä istunnosta toiseen. Lisäksi lapset, joilla on ASD ja muita samanaikaisesti esiintyviä viikostavalla häiriötä ja / tai heikentyneitä taitoja, voivat hyötyä ahdistuksen hoidosta tämän ohjelman avulla. Näin ollen lääkärit voisivat harkita ahdistuneisuusspesifisen hoidon tarjoamista myös näille alaryhmille, koska tarvittavat mukautukset tarjotaan.
Hunt, C. 2022, Australia. School-based vietnamization in children and adolescents presenting for cognitive behavioural treatment of anxiety disorders.	Vertaisuuhriksi joutuminen ja ahdistus esiintyvät usein rinnakkain ja johtavat haitallisiin tuloksiin nuorilla. Kognitiivinen käyttäytymishoito on tehokas ahdistukseen ja voi myös vähentää lasten alttiutta uhriksi joutumiselle. Tavoitteet: Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia vertaisuuhriksi joutumista nuorilla, jotka ovat hakeutuneet kliinisiin palveluihin hakemaan hoitoa ahdistukseen.	Erityispalvelussa kerätyn kliinisen tutkimusaineiston retrospektiivisen tarkastelun jälkeen vertaisuuhriksi joutumista tutkittiin 261 lapsella ja nuorella (55,6 % miehiä, keski-ikä 10,6 vuotta, SD = 2,83, vaihteluväli 6-17 vuotta), joilla oli diagnosoitu ahdistuneisuushäiriö ja jotka tulivat kognitiiviseen käyttäytymisen hoitoon. Nuoret ja heidän vanhempansa tekivät arvioita uhriksi joutumisesta, ystäväystävyyssuhteista, ahdistuneisuusoireista ja ulkoistavista ongelmista.	Tulokset vahvistavat ystäväystävyyssuhteiden ja ulkoistavien oireiden roolin ahdistuneisuushäiriötä sairastavien nuorten lisääntyneessä uhriksi joutumisessa lisäksi liittyneinä tekijöinä hoitoa haaveavissa otoksessa. Johtopäätökset: Ahdistuksen hoito, joko klinikalla tai kouluympäristössä, voi tarjota yhden polun uhriksi joutuneiden nuorten hoitoon sekä roolin uhriksi joutumisen ehkäisemisessä tai vähentämisessä.

Demiralay, S. Keser, I. 2021, Turkki. The effect of pet therapy on the stress and social anxiety levels of disabled children: A randomized controlled trial	Lemmikkihoito on tehokas tapa vähentää stressiä ja ahdistusta lasten hoidossa ja hoitossa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lemmikkihoidon vaikutukset fyysisesti vammaisten lasten stressiin ja sosiaaliseen ahdistukseen.	Tämä tutkimus oli yksiosakokettu, satunnaistettu kontrollitutkimus, jossa oli osittain, tehtiin jälkeinen ja seuranta-asetelma. Tutkimus toteutettiin marraskuun 2019 ja syyskuun 2020 välisenä aikana kahdessa erillisessä erityisopetus- ja kuntoutuskeskuksessa, joissa oli yhteensä 44 fyysisesti vammaista lasta, 23 kontrolliryhmässä ja 21 interventoryhmässä, jotka täyttivät sisällyttämiskriteerit. Tämän tutkimuksen NCT-numero on NCT04231799. Tutkimuksen aineisto saatiin Personal Information Form (PIF), Perceived Stress Scale (PSS), Social Anxiety in Children Scale-Revised Version (SACS-R) ja verennäimennyksen avulla. Interventoryhmään sovellettiin lemmikkihoitoa. Kuntoutuskeskuksessa annettua vakiokoulutusta lukuun ottamatta kontrolliryhmään ei puututtu.	Lemmikkihoito-ohjelman intervention jälkeen havaittiin, että interventoryhmän lasten keskimääräiset PSS- ja SACS-R-pisteet laskevat, ja tämä lasku oli merkittävä verrattuna kontrolliryhmän yksilöihin. Todettiin, että lemmikkihoito-ohjelma oli tehokas interventio fyysisesti vammaisten lasten stressin ja sosiaalisen ahdistuksen vähentämiseksi.
Elaheh Ghorbanikah, Mohammad Ali Mohammadyfar, Shahab Moradi, MohammadAghaDelavarpou, 2023, Iran. The effectiveness of acceptance-and-commitment-based parenting training on mood and anxiety in children and self-compassion in parents.	Masennus ja ahdistuneisuus ovat yleisiä lapsilla ja merkittävä syy moniin sairauksiin ja vammoihin tässä ikäryhmässä. Lisäksi vanhemmilla on suurin vaikutus lastensa mielenterveyden ja hyvinvoinnin muotoutumiseen, ja on olemassa laaja kirjallisuus, joka kuvaa vanhemmuuden taitojen merkitystä lasten masennuksen ja ahdistuksen kehityksessä.	Käytimme tässä tutkimuksessa kokeellista tutkimusasetelmaa. Otos koostui 34 masennuksesta ja ahdistuksesta kärsivästä lapsesta, jotka jaettiin satunnaisesti ACT: hen vanhemmuuteen (interventio) ja kontrolliryhmän satunnaistamismenetelmällä. Interventoryhmä sai kahdeksan 2 tunnin istunton viikossa. Molemmissa ryhmässä annettiin luokiteltua lasten ahdistuneisuus- ja masennusasteikko, vanhempien lyhyet versiot ja itsemyötätuntoasteikko. Kovarianssianalyysi (ANCOVA) ja toistuvia varianssianalyysimuuttajia (ANOVA) käytettiin masennuksen, ahdistuksen ja itsemyötätunnon interventio- ja kontrolliryhmien välisen eron määrittämiseen.	Tulokset osoittavat, että ACT-pohjainen vanhemmuus on tehokas hoito lasten masennukseen ja ahdistukseen. Tämä menetelmä parantaa myös vanhempien itsemyötätuntoa.

3.2 Tiedonhaku

Tiedonhaku on tehty EBSCOn Cinahl- ja APA Psycinfo- sekä Medic- ja Medline-tietokannoista. Tiedonhaku on tehty myös manuaalisesti. Tutkimukset valikoituvat abstraktin ja sisällönanalyysin perusteella.

Sisäänottokriteerit työssä olivat julkaistu vuosien 2015–2023 aikana, tutkimuksissa näkökulmana on mielenterveyshäiriöt, ahdistus ja nuoret, tutkimuksista saatava tieto on sovellettavissa lastensuojelun arjen käytäntöön, vertaisarvioitu, tutkimuksen kielenä on suomi, englanti tai venäjä.

Poissulkukriteerit työssä olivat julkaistu ennen vuotta 2015, tutkimuksen näkökulma ja aiheisältö ei kohtaa opinnäytetyön kanssa, ei vertaisarvioituja, lastensuojelun arjen käytäntöön soveltaminen haastavaa.

3.3 Keholliset menetelmät tunteiden säätelyssä

Keholliset menetelmät ovat keskiössä tunnetilojen hallinnassa. Kehollisten viestien tunnistaminen ja ohjaaminen liittyvät oleellisesti tunnetiloihin ja niiden hallintaan. Rauhallisella ja rentoutuneella henkilöllä on paras kyky vastaanottaa ja prosessoida kuulemaansa. Taito rentoutua edesauttaa vaikeiden tunnetilojen, kuten itsetuhoisuuden ja ahdistuksen käsittelyä. Lapsen pystyessä havaitsemaan, kontrolloimaan ja käsittelemään tuntemuksia pystyy hän myös mukautumaan kohdatessaan erilaisia tilanteita (Keltikangas, 2023.)

Itsesäätelystä vastaavat hermoverkot jatkavat kehitystä lapsuuden sekä nuoruuden aikana. Hermoverkot kehittyvät ja kasvavat lapsen kasvaessa ja kehityksessä. Ihmisen keskinäinen vuorovaikutus näyttäytyy vahvistavana ja muuttavaan tekijänä aivoalueiden välisessä yhteydessä. Itsesäätelyn kehitykseen on lapset ja nuoren koettava onnistuneita kokemuksia suotuisassa ympäristössä. Itsesäätelyä ei pysty oppimaan yksinään (Ahvenainen & Mäkinen, 2019). Lastensuojelun asiakkaista suurin osa on valitettavasti ylisukupolvisia ja vahvasti traumatisoituneita lapsia. Varhaisen vuorovaikutuksen osuus on ristiriitainen tai puuttuu kokonaan. Lapsuudessa voi olla taustalla hylkäämisen, laiminlyönnin ja päihteiden käytön kokemuksia. Ympäristö ja sen tuomat kielteiset vaikutukset ovat muovanneet lapsesta omanlaisensa, kuitenkin antamatta valmiuksia suoriutua yhteiskunnassa sen asettamien raamien mukaisesti. Lapsella ei lähtökohtaisesti ole keinoja tai kykyjä muuhun, kuin itseään ja terveyttään vahingoittavaan toimintaan.

Mielenterveystalon (2023) omahoito-ohjelmassa on lueteltu muutamia keinoja tunteiden hallintaan. Ohjelmassa on mainittu muun muassa asteittain etenevä rentoutus istuen tai maaten, tietoisuusharjoitus kohdentamaan tarkkaavaisuutta ja hengitysharjoituksia. Vaikeista tunteista irti päästämiseen suositellaan käytettäväksi tunteiden havainnointia, positiivisen tunteen lisäämistä, tunteesta irti päästämistä, tunnetilan muuttamista ja haavoittuvuuden vähentämistä. Myös tunteen validaatiota suositellaan oman ja toisen tunnetilan oikeuttamiselle sekä ymmärtämiselle.

3.4 Ahdistuneisuushäiriöt

Ahdistus on tunnetila, jonka sanoittaminen on niin aikuiselle kuin nuorelle usein haastavaa. Tunne muistuttaa pelkoa ja sitä on hankala yksilöidä. Vuorovaikutuksellisin keinoin asiaa selvitellessä jännittämisen kohde saattaa kuitenkin löytyä. Ohimenevä ahdistus voi olla hyvinkin tyypillistä nuorilla henkilöillä. Häiriöstä puhutaan, kun ahdistuneisuudesta aiheutuu selvää haittaa tai kärsimystä. Ahdistuneisuus voi ilmetä moninaisesti esimerkiksi sosiaalisissa tilanteissa, julkisten paikkojen pelkona, pakko-oireisena häiriönä, traumaperäisenä stressireaktiona tai yleistyneenä ahdistuneisuutena (Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt, 2022).

2019 julkaistun käypä hoito -suosituksen mukaan ahdistus on tunnetila, jonka jokainen jossain vaiheessa elämänsä jollain tavalla kokee. Ahdistuneisuushäiriö on taas puolestaan elämänlaatua heikentävä psykiatrinen häiriö, joka laskee toimintakykyä. Ahdistuneisuushäiriölle on ominaista voimakas kohtauksellinen ahdistuneisuuden tunne, jota saatetaan yrittää säädellä välttelemällä todellista ahdistuneisuutta laukaisevaa tunnetta. (Ahdistuneisuushäiriöt, 2019)

Ahdistus ja ahdistuneisuus tunnetilana voi tuntua mm. pelon tunteena, mikä johtuu sisältä tai ulkoa tulevista ärsykkeistä mitkä lopulta voivat oirehtia mm. pelokkuutena, keskittymiskyvyn puutteena, unihäiriönä, pahoinvointina tai levottomuutena. Kun taas puolestaan ahdistuneisuushäiriö näyttäytyy toimintakykyä heikentävänä häiriönä, jolle on ominaista poikkeavan voimakas ahdistuneisuuden tunne. Tunnetta pyritään välttelemään, mikä saattaa johtaa somaattiseen oireiluun todetaan Käypähoito-suosituksessa. (Ahdistuneisuushäiriöt, 2019)

Ahdistus on hyvin yleinen oire ja sitä esiintyy perusterveydenhuollon potilaista 4–8 %:lla. Ahdistuneisuushäiriöihin on yleensä kytköksissä myös masennusta, muita ahdistuneisuushäiriöitä tai päihteiden käyttöä. Käypä hoito -suosituksessa myös todetaan, että ahdistuneisuushäiriöt ovat yleisempiä huume- ja alkoholiongelmaisilla, ja ahdistuneisuushäiriö itsessään voi altistaa hoitamattomana päihdeongelman kehittymiselle. Ahdistuneisuushäiriölle riskitekijöinä luokitellaan erilaisia sairauksia, synnynnäisiä biologisia, psykologisia ja sosiaalisia tekijöitä. Asiakkailta, joilla on ahdistuneisuushäiriö yhdistyneenä heikentyneeseen elämänhallintaan, on osoittautunut olevan suurempi riski ahdistuneisuushäiriöiden kehittymiselle ja uusiutumiselle. Ympäristötekijät ovat myös keskeisessä roolissa, kuten lapsuuden kasvatusilmapiiri ja siellä esiintyvä vanhempien riittävyys, ylisuojelevuus ja hylkäävä vuorovaikutus. Myös koulukiusaaminen, fyysinen ja seksuaalinen kaltoinkohtelu sekä traumaattisen lapsuusiän kokemukset ovat hyvin yleisiä ahdistuneisuushäiriöille altistavia tekijöitä. (Ahdistuneisuushäiriöt, 2019)

Ahdistuneisuushäiriöiden ehkäisyyn on lueteltu muutamia keinoja, kuten säännöllinen strukturoitu arki. Muita keinoja ovat kohtuukuormitteinen liikunta, kuten kävely, lenkkeily ja pyöräily. Myös kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen vaikuttaminen ovat osoittautuneet olevan avainasemassa. Varhainen puuttuminen koulu- ja työpaikkakiusaamiseen, oli ehkäisevä tekijä häiriöiden muodostumiselle todetaan terveyden- ja hyvinvointilaitoksen ahdistuneisuushäiriöiden artikkelissa. (THL, 2023a)

3.5 Nuoren ahdistus

Yleistynyt ahdistuneisuushäiriö alkaa yleisesti ottaen alle 40 vuoden iässä. Ahdistuneisuushäiriöpotilailla on muita yleisemmin itsemurha-ajatuksia kuin väestössä keskimäärin todetaan Käypä hoito -suosituksessa. (Ahdistuneisuushäiriöt, 2019). Luoma (2022) toteaa, että erilaiset pelot ja ahdistuneisuus on nuorilla hyvinkin tavallisia ja erilaiset lievät ahdistusoireet ja pelot ovat ohimeneviä ja kuuluvat osana lapsen normaalia kehitystä. Lapsista noin 3–9 % ja nuorista 10–15 % kärsii jonkin sortin ahdistuneisuudesta. Luoma myös toteaa, että ahdistumisherkkyys on hyvin yksilöllistä.

Ahdistus on yleisesti ottaen ohimenevä tunne, ja turvallisen vuorovaikutuksen keinoin oloa saa helpotettua. Mikäli siitä huolimatta nuori kokee ahdistusta ja ahdistuneisuutta, voi se hakeutua koulun tarjoamien palveluiden piiriin kuten terveydenhoitajan, kuraattorin. Oireiston voimistuessa, on hakeuduttava terveyskeskukseen tai keskusteltava perheneuvolassa. Mikäli pelkotilat ja ahdistuneisuus haittaa nuoren toimintakykyä on pohdittava yhdessä terveydenhuollon ammattilaisen kanssa hakeutumista erikoissairaanhoidon piiriin, kehoitetaan terveyden ja hyvinvointilaitoksen ahdistuneisuushäiriöiden artikkelissa (THL, 2023a).

3.6 Sijaishuolto ja erityinen huolenpito

Sijaishuolto tarkoittaa lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolelle. Sijaishuoltoa on mahdollista järjestää perhehoitona sijaisperheessä tai vaihtoehtoisesti tarpeiden mukaan lastensuojelulaitoksessa. (STM, 2023) Sijaishuolto erityisessä huolenpidossa tarkoittaa kokonaisvaltaista kasvatusta ja erityisopetusta 12 vuotta täyttäneelle nuorelle, joka omalla toiminnallaan vaarantaa itsensä, terveytensä ja kehityksensä. Erityinen huolenpito kestää enintään 90vrk. Hoitojaksoa arvioidaan moniammatillisesti yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. Erityiseen huolenpitoon sijoitetaan lapsia hyvin painavista ja haasteellisista syistä. Osana arkea on moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, sijoituksen aikana nuorta tapaa säännöllisesti psykologi sekä lääkäri. Erityinen huolenpito on lastensuojelulain vahvasti määrittelemä, viimesijainen sijaishuoltokeino. (THL, 2023b)

Erityistä huolenpitoa järjestetään aggressiivisesti, asosiaalisesti, päihderiippuvaisille ja toistuvasti luvattomasti sijaishuoltopaikasta karkaileville nuorille. Lapsi saattaa esimerkiksi olla itsetuhoinen tai esineellistää ja myydä itseään. Erityinen huolenpito on ajankohtaista siinä vaiheessa, kun hoito ei ole mahdollista järjestää muulla tavoin. Työskentely erityisessä huolenpidossa on intensiivistä ja sen päämääränä on luoda edellytyksen sellaisen sijaishuollon järjestämiseen, joka vastaa lapsen tarpeita parhaiten. Hoitojakson perimmäinen tarkoitus on katkaista lapsen itseään kohtaan kohdistuva vahingoittava käyttäytyminen ja antaa kokonaisvaltainen hoito ja huolenpito. (THL, 2023b)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tarkoituksena on koota ammattitaidon ja syvällisemmän kokemuksen tuomia hyväksi todettuja menetelmiä muiden lastensuojelun työkentän työntekijöiden tietouteen. Millä ahdistunutta nuorta voi yksikön olosuhteissa saada päästämään irti tunteestaan tai helpottamaan sitä.

Tutkimuksen tavoite on antaa tietoa ohjaajille lastensuojelun sijaishuollon arkeen. Tavoite on kerätä tietoja ja tarjota keinoja lastensuojelun sijaishuollon arkeen työskenneltäessä ahdistuneiden nuorten parissa. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntämään myös muissa eri tasoissa ja profiloituissa sijaishuolto- paikoissa, jolloin sen vaikuttavuus on moninainen.

Tutkimuskysymykset

1. Millaisena koet työskentelyn vaativassa lastensuojelussa?
2. Mitä menetelmiä ja keinoja hyödynnät nuoren kohdalla hänen ollessa ahdistunut?
3. Millä tavoin ohjaajana lastensuojelun arjessa tunnistat ahdistuneen nuoren?
4. Millä menetelmillä voi ahdistuneen nuoren tunnetilaa ennakoida lastensuojelullisin keinoin?
5. Mitkä tekijät estävät nuorta ahdistumasta ja tukevat nuoren tasaista vointia arjessa?
6. Onko jotain muuta lisää aiheeseen liittyvää, mitä haluaisit mainita?

5 TUTKIMUS- JA AINEISTONKERUUMENETELMÄT

Tutkimuksen muodoksi valittiin laadullinen tutkimus, ja tutkimusmenetelmäksi päätettiin haastattelu Teams-sovelluksen avulla, koska yksiköt sijaitsevat eri puolilla Suomea. Tavoitteena oli haastatella erityisen huolenpidon työntekijöitä eri valtion koulukodeista. Haastattelun valinta perustui haluun saada kattava ja monipuolinen aineisto sekä mahdollisuus vuorovaikutukseen työntekijöiden kanssa. Haastattelukysymykset lähetettiin etukäteen, jotta osallistujilla on riittävästi aikaa valmistautua ja keskustella kysymyksistä esimerkiksi työryh-

mänsä kanssa ennen haastattelua. Sisällönanalyysi on yleisesti käytetty menetelmä laadullisessa tutkimuksessa, ja aineistoa voidaan analysoida joko aineisto- tai teorialähtöisesti tai näiden yhdistelmällä (Elo ym. 2022.)

Haastattelin seitsemää erityisohjaajaa eri koulukodeista. Opinnäytetyön ohjaajani auttoi minua ottamaan yhteyttä koulukotien johtajiin. Eri koulukotien johtajat lähettivät saatekirjeeni haastatteluun oman henkilöstönsä keskuudessa. Työntekijät ilmoittivat halukkuudestaan osallistua haastatteluun omalle henkilöstölleen. Kaikkia kiinnostuneita en valitettavasti pystynyt haastattelemaan, johtuen sekä suuren kiinnostuksen määrästä että aikataulujen yhteensovittamisen haasteista. Haastateltaviksi valikoitui pääasiassa erityisen huolenpidon työntekijöitä. Aineiston analysointi tapahtui tallentamalla Teams-keskustelut Word-tiedostoksi, minkä jälkeen tein muistiinpanot ja litteroin haastattelut. Laadullinen aineisto koostuu vuorovaikutuksesta yhden tai useamman henkilön välillä. Litteroinnilla tarkoitetaan puheen ja toiminnan siirtämistä kirjoitettuun muotoon. (Kallio, 2022.)

Otin yhteyttä haastateltaviin sähköpostitse, jolloin sovimme heidän kanssaan haastatteluajat. Haastateltavat saivat etukäteen sekä haastattelukysymykset suostumuslomakkeen että saatekirjeen. Haastattelut toteutettiin Teams-sovelluksen kautta työntekijöiden työaikana, ja he saivat itse päättää, pitävätkö kameransa päällä vai sulkevatko sen. Tallensin haastattelut litterointia varten. Haastattelun alussa varmistin osallistujan suostumuksen ja tarkistin, että hän oli tietoinen tietosuojailmoituksesta. Säilytin tallenteita opinnäytetyön julkaisun ja raportoinnin ajan, ja niiden säilyttämisen jälkeen ne poistettiin.

5.1 Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet ja näkökulma

Laadulliselle tutkimukselle on pyritty listaamaan tiettyjä ominaispiirteitä, kaikki piirteet eivät ole jokaisessa laadullisessa tutkimuksessa automaatio. Listattuja ominaispiirteitä olivat mm. keskittyminen toimintaan, subjektisuuden ymmärtäminen sekä arvostaminen, monimutkaisuuden sietokyky ja strukturoimattoman ja luonnollisen aineiston suosiminen. (Kallinen ym.) Koen, että edellä mainitut ovat syitä miksi tähän tutkimustapaan olen päätenyt.

Pyrin tutkimustyössäni pohjaamaan saadun tiedon kokemus- sekä fakthanäkökulmaan ja näiden sekoitukseen, jolloin saatu tieto saadaan tasapainoon. Fakthanäkökulmassa olen kiinnostunut tosiasioista sekä siitä, hyötyvätkö nuoret kehotietoisuudesta tunteiden säätelyssä. Tarkastellessani aineistoa fakthanäkökulmasta yritän päästä mahdollisimman lähelle tutkittavaa mahdollisesti toimivaa todellista menetelmää yksikön arjen tueksi. Pyrin hyödyntämään erilaisia substanssiteorioita, joiden tarkoituksena on avata menetelmien teoriaa ja taustaa. Tutkimuksen perimmäinen tarkoitus on ilmiön selittäminen ja kuvaaminen. (Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja,2023)

Kokemusnäkökulma puolestaan täydentää fakthanäkökulmaa. Tarkoitukseni on saada yhteen kasattua menetelmiä, joita nimenomaan työntekijä on kokenut asiakastyössä toimivaksi. Tarkoitus ei ole saada työntekijältä selityksiä vaan ymmärtää hyväksi todettuja kokemuksia sekä menetelmiä. Opinnäytetyö pohjautuu vahvasti aineistolähteisyyteen ennakkoluulottomasti, luottaen haastatteluvien työntekijöiden kokemukseen. (ks. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2023)

5.2 Sisällön analyysin vaiheet ja menetelmä kirjallisuus

Aloitin aineiston analyysin litteroimalla haastattelut eli muuntamalla äänitteet tekstimuotoon. Hyödynsin induktiivista, eli aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Äänitteiden litteroinnissa on erilaisia tarkkuusasteita. Omassa litteroinnissani keskiössä oli tiivistää esiin noussut asiasisältö, jolloin vastaajan koko ilmaisu ei välttämättä tullut täysin esiin ja näin ollen säilytettiin anonymiteetti. Tämä toteutettiin karkealla tasolla. Lopullisessa raportissa pystyin hyödyntämään vastaajan sanatarkkoja kuvauksia sitaatteina. (ks. Kananen 2015, 160.) Seitsemästä haastattelusta kerätty aineisto litteroitiin, ja sen kokonaispituus oli 20 sivua, käytettynä fonttina Calibri ja fonttikoko 12. Induktiivisessa analyysimenetelmässä aiemmat tiedot, teorit tai havainnot eivät vaikuta analyysiin, vaan teoreettinen kokonaisuus nousee esiin suoraan tutkimusaineistosta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2018, 167.)

Teemoittelun avulla toteutin aineiston syvällisemmän analyysin. Teemoittelussa kerätystä aineistosta nousee esiin keskeisiä aiheita, eli teemoja, jotka

toistuvat eri haastatteluissa eri muodoissa. Aloitan luomalla teemoja ja ryhmitellen ne, minkä jälkeen siirryn tarkastelemaan näitä muodostuneita teemoja yksityiskohtaisemmin ja perusteellisemmin. Pääpainona oli saada haastatteluista vastaukset tutkimuskysymyksiin. Teemoittelun aloitin haastatteluiden läpikäymisellä sekä karkealla litteroinnilla. Etsin haastatteluista lausahduksia, jotka liittyivät ahdistuneisuuteen, menetelmiin havaita ja kohdata nuoren tunnetila. Osa teemoista tulee esille taulukossa 2.

Taulukko 2. Esimerkki ilmausten pelkistämisestä ja ala- sekä yläluokkiin jaosta

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka
<i>” moniammatillinen saatavilla oleva tuki”</i>	Moniammatillisuus ja tuki	Moniammatillisuus erityisessä huolenpidossa	Millaisena on kokenut työskentelyn vaativassa lastensuojelussa?
<i>”Ankkurointiharjoittelua mä teen tosi paljon lasten kanssa”</i>	Ankkurointiharjoittelu	Mielikuvaharjoittelu ja ankkuroiminen	Mitä menetelmiä ja keinoja hyödynnät nuoren kohdalla hänen ollessa ahdistunut? Luettele muutama hyväksi todettu keino tai menetelmä kohdata ahdistunut nuori
<i>”No tota mä oon semmoinen visuaalinen ihminen niin mä tarkkailen tai havainnon lapsen ilmeitä, eleitä ja kehonkieltä”</i>	Visualisuus, tarkkailu, havainnointi	Kehonkieli ja eleet	Millä tavoin ohjaajana lastensuojelun arjessa tunnistat ahdistuneen nuoren?

Taulukosta pystyy havainnoimaan, millä menetelmällä on saatu pelkistettyä tietoa ymmärtävään ja tutkittuun muotoonsa.

6 TULOKSET

Lisääntyneet mielenterveyshaasteet lastensuojelun työkentällä loivat tarpeen opinnäytetyölle. Opinnäytetyön tuloksien tarkoituksena on saada koottua yhteen hyväksi todettuja menetelmiä kohdata ahdistunut nuori lievittääkseen hänen tunnetilaansa. Jokainen nuori on yksilöllinen ja näin ollen toimivia tapoja on monia, kuitenkin tuloksien myötä ne on saatu koottua yhteen. Tuloksia on tarkoitus hyödyntää jatkossa arjessa työkaluna ja näin ollen lisätä menetelmiä arkeen.

6.1 Työntekijöiden kokemuksia työskentelystä vaativassa lastensuojelutyössä

Työskentely vaativassa lastensuojelussa on monitasoinen ja monimuotoinen prosessi, joka tuo mukanaan sekä haasteita että mahdollisuuksia ammattilaisille. Tämä kirjallinen kokonaisuus perustuu useiden työntekijöiden kokemuksiin ja ajatuksiin ympäristöstä, jossa he työskentelevät.

Moniammatillisuus erityisessä huolenpidossa

Yksi keskeinen tekijä vaativassa lastensuojelussa on moniammatillisuus, joka tuo yhteen eri alojen asiantuntijat, kuten psykologit, lääkärit, opettajat ja erityistyöntekijät. Tämä yhteistyö luo mahdollisuuden tarjota kattavaa ja asiantuntevaa apua nuorille, ja useampi haastateltava koki sen olevan yksi syy, miksi he valitsivat suuntautumisen juuri tälle työkentälle. Esimerkiksi työntekijä, joka on ollut lastensuojelualalla 18 vuotta, toteaa, että moninaisuus tuo mukanaan houkuttelevia ammatillisia haasteita sekä oppimismahdollisuuksia:

"Nuoret ovat niin erilaisia, että aina oppii jotakin uutta."

Haasteet ja keinottomuus

Vaikka työ on monella tapaa palkitsevaa, se on myös erittäin haastavaa. Työntekijät kokevat usein keinottomuutta ja voimattomuutta erityisesti lainsää-

dännön rajoitteiden vuoksi. Yksi työntekijä kuvaa, että "mitä kaikkea me voidaan tehdä enää tässä vaiheessa sen nuoren hyväksi?" Tämä tunne korostuu tilanteissa, joissa nuoret tulevat hoitoon liian myöhään, mikä hankaloittaa heidän tarpeidensa kohtaamista ja hoitoa tehokkaasti. Toisten nuorten kohdalla kohdattavat haasteet voivat tuntua ylivoimaisilta, erityisesti kun nuoret palaavat aikaisempiin ongelmiinsa ja ympäristöihinsä.

Päihteidenkäyttö

Asiakkaiden päihteidenkäyttö on yksi keskeisimmistä ongelmista, joiden kanssa vaativassa lastensuojelussa työskentelevät ammattilaiset kamppailevat. Useat työntekijät korostivat, että erityisesti päihteiden käytön vieroittautumisprosessissa on merkittäviä haasteita. Esimerkiksi erityisen huolenpidon ympäristössä nuorten kiinnittyminen hoitoon voi olla helpompaa, mutta tämä ei välttämättä kestä, kun he palaavat vanhoihin ystäväpiireihinsä ja ympäristöihinsä.

"Erityisesti nuoret, jotka ovat tulleet meille jo useaan otteeseen, herättävät kysymyksen siitä, mitä uutta voimme heille tarjota?" työntekijä miettii.

Ammatillinen kehittyminen ja motivaatio

Monet lastensuojelun ammattilaiset ovat valinneet työnsä tarkoituksellisesti ja motivoituneina. Yksi työntekijä mainitsee siirtyneensä päihdeyksiköstä, koska hän koki, että työskentely erityisen huolenpidon ympäristössä antoi mahdollisuuden hyödyntää omaa ammattitaitoa ja koulutusta moninaisemmin.

"Kun työskentelen lasten kanssa, joilla on monenlaisia tarpeita, pystyn todella käyttämään osaamistani heidän hyväkseen", hän kertoo.

Työskentely vaativassa lastensuojelussa on monipuolista ja haastavaa, mutta myös erittäin antoisaa. Moniammatillisuus, haasteet nuorten tilanteiden kohtaamisessa, erityisesti päihteidenkäytön osalta, sekä jatkuva mahdollisuus ammatilliseen kehittymiseen ovat keskeisiä teemoja, jotka vaikuttavat työnteki-

jöiden myönteisiin kokemuksiin. Vaikka haasteita on paljon, monet ammattilaiset kokevat työnsä merkityksellisenä ja motivoivana, ja he sitoutuvat antamaan nuorille parasta mahdollista tukea.

6.2 Toimivaksi todettuja menetelmiä sekä keinoja kohdata ahdistunut nuori

Aito läsnäolo ja kohtaaminen

Aito läsnäolo on keskeinen periaate ahdistuneiden nuorten tukemisessa. Tämä tarkoittaa, että aikuinen on täysin läsnä nuoren kanssa, kuuntelee aktiivisesti ilman ennako-oletuksia osoittaen empatiaa. Tämä voi tarkoittaa sitä, että aikuinen on fyysisesti läsnä ja on saatavilla, kun nuori tarvitsee tukea sekä läsnäoloa.

Kuunteleminen ja keskustelu

Nuoren tunteiden ja ajatusten kuunteleminen (ja tarvittaessa sanoittaminen) on tärkeä osa ahdistuksen helpottamista. On tärkeää antaa nuorelle mahdollisuus kertoa, miltä hänestä tuntuu, ja mitä hän ajattelee. Tämä voi vahvistaa nuoren tunnetta siitä, että hänen tunteensa ovat tärkeitä ja että hänellä on tilaa purkaa niitä.

Rauhoittamisharjoitukset

Rauhoittaminen voi tapahtua monin eri tavoin. Keholliset vakautusharjoitukset, kuten hengitysharjoitukset ja mielen rauhoittamisen tekniikat, ovat erityisen tehokkaita. Esimerkiksi syvähengitys ja läsnäolon harjoittaminen voivat auttaa nuorta saamaan yhteyden itseensä ja rauhoittumaan ahdistuksen keskellä.

Mielikuvaharjoittelu ja ankkuroiminen

Mielikuvaharjoittelu turvallisesta paikasta tai ankkuroiminen voi tarjota nuorelle välineitä, joiden avulla hän voi hallita ahdistustaan. Ahdistuneelle nuorelle voidaan ehdottaa mielikuvamatkaa rauhallisiin paikkoihin, joissa hän kokee olonsa turvalliseksi.

Kehollinen vuorovaikutus

Kehollinen vuorovaikutus, kuten hartioiden hieronta, silittely tai jopa musiikin kuuntelu, voi auttaa ahdistuneita nuoria rentoutumaan ja tuntemaan olonsa turvallisemmaksi. Tämä lähestymistapa vahvistaa tunnetta siitä, että nuori ei ole yksin vaikeiden tunteiden kanssa.

Toiminnallisuus ja liike

Liikunta on yksi tehokas tapa käsitellä ahdistusta. Metsäkävelyt tai muu liikunnallinen toiminta voidaan yhdistää keskusteluun, mikä auttaa nuorta purkamaan jännitystä ja ahdistusta. Kohtaamisen ja tuen muotojen moninaisuus korostaa, että jokainen nuori on yksilöllinen ja mikä toimii yhdelle, ei välttämättä toimi toiselle. Tärkeintä on kuunnella nuorta, olla läsnä hänen tarpeissaan ja pyrkiä luomaan turvallinen ympäristö, jossa hän voi käsitellä tunteitaan läsnä olevan ja luotettavan aikuisen kanssa.

6.3 Mistä tunnistamme ahdistuneen nuoren

Ahdistuneen nuoren tunnistaminen lastensuojelun arjessa on monitasoinen tahtuma, jossa yhdistyvät havainnointi, vuorovaikutus ja nuoren käyttäytymisen ymmärtäminen. Erityisohjaajien kuvaamat keinot ja havainnot voivat auttaa ammattilaisia tunnistamaan ahdistuksen oireita. Tässä on yhteenveto tärkeimmistä seikoista, jotka nousivat esiin vastauksista:

6.3.1 Kehon Kieli ja Eleet

Tutkimustuloksissa ilmeni kehon kielen ja eleiden havainnoinnin merkityksellisyys. Kehon kieli ja nuoren eleet antavat ennakoivia merkkejä ahdistuksen tunteesta ja olotilasta.

Kehonkieli: Ahdistuneen nuoren kehonkieli voi paljastaa paljon hänen olotilastaan. Levottomuus, jännittävä hikoilu tai tärinä voivat olla merkkejä ahdistuksesta.

Motorinen levottomuus: Nuori voi liikkua jatkuvasti tai käyttäytyä hermostuneesti. Tämä voi ilmentyä esimerkiksi yksikön kiertelynä, sähläämisinä tai aggressiivisena käytöksenä.

Vetäytyminen: Toisinaan nuori saattaa vetäytyä sosiaalisista kontakteista, vältellen katsekontaktia ja hakeutuen omaan huoneeseensa.

Pintatunteet ja Syvemvät Tuntemukset: Ahdistus voi olla vain pinta-tunne, jonka alla piilee muita tunteita, joita nuori ei välttämättä tunnista tai osaa ilmaista. On tärkeää löytää keskustelun kautta nuo syvemvät tunteet.

Yli- tai alivireystila: Nuorten vireystilat voivat vaihdella äärimmäisesti – joko he ovat ylivireitä tai alipaineisia, mikä voi näkyä heidän käytöksessään ahdistuksena.

Yhteyden luominen: Tärkeää on tulla nuoren kanssa tutuksi ja osoittaa kiinnostusta hänen elämäänsä kohtaan. Tämä voi avata mahdollisuuksia keskustelulle, vaikka nuori ei vaikuttaisi erityisen ahdistuneelta se voisi tulevaisuudessa olla se luottamuksellinen kohtaaminen mikä helpottaa nuorta sillä hetkellä päästämään irti ahdistuksestaan.

Keskustelu ja Kysymykset: Nuoren mielen tilan kartoittamiseksi voidaan esittää avoimia kysymyksiä, jotka auttavat häntä ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan.

Henkinen Tuki: Erityisohjaajan rooli on tukea nuorta tilanteissa, joissa ahdistus voi muuttua voimakkaaksi ja purkautua itsensä satuttamisena, aggressiivisena tai asiattomana käytöksenä.

6.3.2 Oireet ja Ilmenemismuodot

Ahdistuneen nuoren tunnistamisessa on avainasemassa sekä havaintojen tekeminen että nuoren kanssa käytävä keskustelu. Avoin keskustelu, kuuntelu ja ymmärrys nuoren tarpeista ovat tärkeitä välineitä nuoren tukemisessa ja ahdistuksen käsittelyssä.

Fyysiset Oireet: Ahdistus voi ilmetä fyysisinä oireina, kuten huimauksena, hengitysvaikeuksina tai kehollisena ahdistuksena (esimerkiksi pintahengitys).

Mielialan Muutokset: Ahdistus voi myös näkyä nuoren mielialojen äkillisinä muutoksina – esimerkiksi yllättävänä ärsyyntymisenä tai surumielisyytenä.

6.4 Ahdistuneen nuoren tunnetilan ennakointi

Ahdistuneen nuoren tunnetilan ennakoiminen lastensuojelullisin keinoin vaatii syvällistä ymmärrystä nuoren tunnetaidoista sekä hänen ympäristönsä vakaudesta ja turvallisuudesta. Nuoren omat tunnetaidot, kuten kyky tunnistaa ja ilmaista omia tunteitaan, ovat keskeisiä ahdistuksen tunnistamisessa. Nuoren on tärkeää oppia ymmärtämään omia tuntemuksiaan ja sitä, miten ne liittyvät hänen elämäänsä ja ympäristönsä tapahtumiin.

Aikuisen rooli ahdistuksen hallinnassa korostui erityisesti arjen rakenteissa ja turvallisuuden aistimisessa. Nuoren kokemukset vakaasta ja ennustettavasta arjesta, joka on täynnä tukevia aikuisia, ovat merkittäviä ahdistuksen vähentämisessä. Pysyvyyden ja jatkuvuuden tunteet luovat turvallisuutta, mikä puolestaan voi toimia suojamekanismina nuoren ahdistuksen tunnistamisessa ja käsittelyssä. Esimerkiksi, jos nuori on osana vakaita sosiaalisia suhteita, hän kokee vähemmän painetta yksikön kavereiden tai koulun sosiaalisten dynamiikojen aiheuttamasta ahdistuksesta.

Työnantajan tarjoamat koulutukset, kuten traumakoulutus, dialoginen lähestymistapa ja perhetyö, ovat antaneet työntekijöille menetelmiä sekä elementtejä ahdistuneen nuoren tunteen ennakoimisessa sekä tunnistamisessa. Koulutusten kautta työntekijät saavat työkaluja mitkä lisäävät ymmärrystä nuorten kokemuksista syvällisemmin ja ovat paremmin varustautuneita tarjoamaan tukea. Moniammatillinen, saatavilla oleva tuki mahdollistaa nuoren tarpeiden huomioimisen kokonaisvaltaisesti ja auttaa luomaan ympäristön, jossa nuori voi tuntea olonsa turvalliseksi.

Luottamuksellisen suhteen rakentaminen nuoren kanssa on välttämätöntä ahdistuksen käsittelyn kannalta. Nuoren luottamus aikuisiin on avainasemassa, sillä se helpottaa nuoren kohtaamista ja mahdollistaa syvemmän keskustelun ahdistuksen varhaisista ja syvemmistä juurisyistä. On kuitenkin tärkeää huomata, että nuoren ahdistus ei aina liity selkeästi tunnistettaviin syihin, ja se voi juontaa juurensa varhaisista kokemuksista, joita nuori ei välttämättä kykene sanallistamaan tai ymmärtämään.

Kaiken kaikkiaan ahdistuneen nuoren tunnetilan ennakoiminen lastensuojelullisin keinoin perustuu sekä nuoren itsensä tunnetaidot että turvallisen ja vakaan ympäristön luomiseen. Kun nämä elementit yhdistyvät, nuoren ahdistusta voidaan tehokkaasti tunnistaa ja tukea, mikä puolestaan voi edistää hänen hyvinvointiaan ja kehitystään.

6.5 Nuoren tasaista vointia tukevat ja ahdistusta estävät tekijät

Erityisohjaajia haastatellessa nousi esiin tekijöitä, jotka vähentävät nuorta ahdistumasta ja tukevat tämän sijoitusta erityisen huolenpidon hoitojaksolle.

Selkeä päivärytmi ja struktuuri: Rutiinien ja ennakoitavuuden tarjoaminen arjessa auttaa nuoria tuntemaan olonsa turvalliseksi. Selkeä ja jäsenneily päivä rakenne luo varmuutta ja vähentää ahdistusta.

Aikuisten johdonmukaisuus ja ammatillisuus: Aikuisten tulee toimia johdonmukaisesti ja ammatillisesti, mikä rauhoittaa nuorta. Kun aikuiset

noudattavat yhteisiä sääntöjä, nuoret kokevat ympäristönsä luotettavaksi sekä helposti ennakoitavaksi.

Empatia ja inhimillisuus: Aikuiset ovat läsnä nuorille, kuuntelevat heidän huoliaan ja osoittavat empatiaa. Tämä luo luottamuksellisen suhteen, joka tukee sekä rauhoittaa nuoren hyvinvointia.

Perheen rooli ja sitoutuminen: Vanhempien tuki ja sitoutuminen nuoren hoitoon on välttämätöntä. Kun vanhemmat hyväksyvät ja tukevat sijoitusta, se helpottaa nuoren sopeutumista ja antaa paremmat mahdollisuudet sekä lähtökohdat hoitojaksolle.

Turvallinen ympäristö: Nuorten on tärkeää kokea olonsa turvalliseksi. Aikuiset, jotka noudattavat yhteisesti sovittuja sääntöjä ja rajoja, auttavat luomaan luotettavan ympäristön.

Yhteiset käytännöt ja läpinäkyvyys: Nuorille on tärkeää tietää, mitä he voivat odottaa ja mitä heiltä odotetaan. Viikko-ohjelmat ja nuoren osallistaminen yksikön palaveriin sekä käytänteiden yhteiseen sopimiseen lisää tunnetta vaikuttamisen mahdollisuudesta.

Emotionaalisen tuen tarjoaminen: Aikuiset ovat läsnä nuorten ahdistustilanteissa, tarjoavat keskustelutukea ja rauhoittamistekniikoita, kuten hengitysharjoituksia.

Rajat ja rajauksen tärkeys: Rajojen asettaminen ei tarkoita rankaisemista, vaan turvallisuuden tunteen vahvistamista. Kun nuoret tietävät, mitä voidaan tehdä ja mitä ei, se vähentää pelon ja ahdistuksen tunnetta.

Yksilöllinen lähestymistapa: Jokaisella nuorella on omat tarpeensa. Aikuisten on tärkeää tuntea nuoret ja heidän erityiset tarpeensa, jotta he voivat tarjota parasta mahdollista tukea. Yksilöllinen kohtaaminen perustuu myös lapsen omien sijoitustavoitteiden ja sen myötä luodun hoito- ja kasvatussuunnitelmaan pohjaten.

Nuorten hyvinvointi ja ahdistuksen vähentäminen perustuu erityisesti ennakoitavuuteen, johdonmukaisuuteen, empaattiseen vuorovaikutukseen ja turvalliseen ympäristöön. Rutiinien, rajojen ja perhesiteiden merkitystä ei voi liikaa korostaa, sillä ne yhdessä luovat pohjan nuorten tukevalle ja myönteiselle kehitykselle.

6.6 Nuoren kohtaamisen haasteet ja työympäristön kehittäminen

Erinäiset koulutukset ja psyykkisen turvallisuuden merkitys nuorten kanssa työskentelyssä korostuu. Ensisijainen askel on parantaa työntekijöiden ymmärrystä sekä antaa heille tarvittavat työkalut kohtaamisiin. Koulutukset eivät kuitenkaan riitä, ellei työpaikalla vallitse psykologista turvallisuutta. Työntekijöiden on voitava ilmaista omia tunteitaan sekä tuntea itsensä riittävän päteviksi työssään.

Turvallinen ja kannustava työympäristö on erityisen tärkeä, jotta työntekijät voivat keskustella nuorten kanssa heidän arjessaan. Nykyisin monilla nuorilla on taustalla traumaattisia kokemuksia, ja työntekijöiden on hallittava työssään erilaisia haasteita, kuten väkivaltaisia tilanteita. Vaikka väkivalta on realiteetti, sen vaikutusta ei tulisi liioitella, sillä työntekijät voivat toisaalta rakentaa luottamusta nuorten kanssa.

Työntekijöiden riittävyys on myös huolenaihe. Alalla tarvitaan monipuolisia osaajia, joilta löytyy empatiaa ja ymmärrystä nuorten tarpeista. On tärkeää, että työntekijöitä on tarpeeksi, jotta he voivat tukea nuoria ilman, että monimutkaisimmissa tilanteissa joudutaan jatkuvasti turvautumaan ulkopuolisiin tahoihin, kuten poliisiin.

Sosiaalisessa mediassa ja päihteiden saatavuudessa on nykyisin uusia haasteita, jotka vaikuttavat nuorten hyvinvointiin. Työntekijöiden on ajoittain vaikea ymmärtää nuorten maailmaa, ja täten he tarvitsevat enemmän aikaa sekä resursseja löytääkseen yhteyden nuoriin.

Lainsäädännön osalta nuorten etujen huomioiminen on ensisijaisen tärkeää, ja lastensuojelulain uudistukset ovat olleet askelia oikeaan suuntaan. Rajoitustoimenpiteet ovat tarpeellisia, mutta niiden käyttöön tulee suhtautua huolellisesti ja ammattitaidolla. Työntekijöiden tulisi kokea itsensä rohkeiksi käyttämään keinoja, jotka varmistavat lasten turvallisuuden, ja heidän tulee olla valmiita arvioimaan niitä prosessissa.

Nuorten kohtaamiseen liittyvät psyykkiset ongelmat ovat yleistyneet, ja ne voivat olla monisyisiä. Ohjaajien mukaan on tärkeää, että raskaista hetkistä huolimatta he pystyvät näkemään työnsä merkityksen ja jatkuvan kehityksen. Heidän kokemuksensa ovat rikastuttaneet heidän työtään, ja he kokevat työnsä mielekkäänä, vaikka haasteita on paljon.

Nuorten kanssa työskentelyssä on keskeistä koulutus, turvallinen työilmapiiri ja lainsäädännön hyväksyminen, joka tukee lasten ja nuorten kehitystä. Koko henkilöstön sitoutuminen näihin periaatteisiin voi parantaa paitsi työntekijöiden hyvinvointia myös nuorten elämänlaatua.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tuloksista nousee esiin selkeästi vaativassa lastensuojelutyössä työskentelevien ammattilaisten monet kokemukset ja haasteet. Työskentely tällaisessa ympäristössä ei ainoastaan vaadi syvällistä ymmärrystä nuorten moninaisista tarpeista, vaan se edellyttää kykyä yhteistyöhön eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Haastatteluissa nousi vahvasti esiin moniammatillisuuden merkitys; se ei ainoastaan rikastuta työskentelyä, vaan se tarjoaa ammattilaisille myös jatkuvan oppimisprosessin mahdollisuuden. Moniammatillisuuden tärkeys on ilmeinen, ja se tarjoaa nuorille kattavan tuen, mutta se tuo myös mukanaan haasteita, jotka liittyvät eri asiantuntijoiden välisten käytäntöjen ja viestinnän harmonisoimiseen.

Työntekijöiden kokema keinottomuus, erityisesti lainsäädännön vuoksi, on yksi keskeinen huolenaihe. Tämä herättää kysymykseen resursseista, sekä

siitä, miten niitä voidaan kehittää, jotta nuorille voitaisiin tarjota tarvittavia palveluja aikaisemmassa vaiheessa. Lainsäädännön päivittäminen voisi mahdollistaa aktiivisemmän ja tehokkaamman puuttumisen nuorten ongelmiin, mikä puolestaan voisi vaikuttaa heidän tulevaisuuteensa myönteisesti ja kauaskantoisemmin. Tulokset osoittavat, että lastensuojelulainsäädäntö ei kaikilta osin ole samassa linjassa käytännön työn kanssa.

Päihteiden käyttö nousee esiin yhdysnäkökohtana monessa haastattelussa. Työntekijät pohtivat, kuinka tarjota nuorille aidosti uusia keinoja, jotka auttavat heitä irrottautumaan hankalista ympäristöistä. On ymmärrettävä, että pelkät nykyiset hoitomallit eivät riitä, sillä nuorten ympäristön ja sosiaalisten suhteiden merkitys on suuri. Nuoret, jotka palaavat vanhoihin ystäväpiireihinsä, kohtaavat jatkuvasti uusia haasteita, joiden hallitsemiseksi tarvitaan innovatiivisia ja asiantuntevia lähestymistapoja.

Toisaalta ammatillinen kehittyminen ja motivaatio ovat selkeästi esiintyneet positiivisina tekijöinä työntekijöiden kokemuksissa. Työ koettiin merkityksellisenä, ja monesti nuorten kohtaamien vaikeuksien keskellä löytyi ammatilliselle voimaa kehittyä omassa työssään. Tämä voimakkaasti henkilökohtainen sitoutuminen on ilmennyt työntekijöiden haluna jakaa osaamistaan ja etsiä yhdessä uusia lähestymistapoja nuorten tukemiseksi.

Ahdistuneiden nuorten tukemisen käytännöissä korostuu aito läsnäolo ja kuuntelemisen taito. Työntekijöiden on kyettävä luomaan turvallinen ympäristö, jossa nuoret voivat käsitellä tunteitaan ilman pelkoa tuomitsemisesta. Tämä vaatii sekä aikaa että resursseja, mutta se on olennaista nuorten hyvinvointia ajatellen. Aikuisen rooli nuoren turvallisuuden tunteen rakentajana ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäjänä on avainasemassa.

Vastaesitysten, koulutusten ja tietoisuuden kasvattaminen nuorten kohtaamisesta tuo toivottavasti välineitä, joilla työntekijät voivat parantaa resilienssiään ja voimavarojaan vaativissa työtilanteissa. Työskentely vaativassa lastensuojelussa ei ole pelkästään työtehtävien suorittamista, vaan se on myös jatkuvaa oppimista, joustavaa sopeutumista ja kykyä kohdata nuorten haasteet uusia, innovatiivisia reittejä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vaativassa lastensuojelutyössä on keskeistä yhdistää monipuolinen osaaminen, empaattinen vuorovaikutus ja selkeä struktuuri nuorten tukemiseen. Työntekijöiden hyvinvointi, resilienssi ja jatkuva ammatillinen kehittyminen ovat avaintekijöitä, jotka mahdollistavat nuorten aidon ja pysyvän tuen tarjoamisen. Tulevaisuuden haasteisiin vastauksiksi on tärkeää kehittää toimintamalleja, jotka nostavat esiin työntekijöiden asiantuntevampia käytäntöjä ja vahvistavat yhteistyötä eri asiantuntijoiden välillä.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus toteutettiin vahvasti sosiaalihuoltolain määrittelemää vaitiota noudattaen. Pyrin siihen, että haastattelua suorittaessa kysymykset vastaavat tutkimuskysymykseen ja ovat puolueettomia. Panostan tutkimuskysymyksiin ja niiden asetteluun, jolloin tutkimuksen tarkoitus ja tavoite pystytään paremmin saavuttamaan. Lähetin etukäteen tutkimuskysymykset haastateltaville, mikä osaltansa lisää luotettavuutta. Tutkimuskysymysten lähettäminen etukäteen mahdollisti saavuttamaan täyden luotettavuuden sekä eettisyyden suhteessa asiakkaisiin, säilyttäen anonymiteetin. Tutkimus tehtiin eri valtion koulukotien yksiköiden yhteistyönä ja tutkimustulokset ovat ammattitaitoon ja osaamiseen pohjautuvia. Tutkimuksen tuloksia on mahdollista hyödyntää jatkotutkimuksia varten ja myös ”jatkojalostaa” muissa samantyyppisissä lastensuojelun yksiköissä kehittäen ja hyödyntäen osaksi koulutussuunnitelmaa, perehdytyksessä tai osana mielenterveyshoitotyötä. Haastateltavilta pyysin suullisen suostumuksen haastatteluun sekä heillä tulee olla mahdollisuus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen koko tutkimuksen ajan. Tutkimus suoritetaan hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan Lincolnin & Cuban kriteeristön mukaisesti. Lincolnin & Cuba on tutkimuksen luotettavuuden kriteeristö, joiden avulla lisätään tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuden lisäämiseksi muun muassa pyritään mahdollisimman tarkkaan raportointiin ja havainnollistaviin esimerkkeihin analyysi prosessissa. Luotettavuuden lisäämiseksi on mi-

nun osoitettava yhteys kerätyn aineiston ja tuloksien välillä. Tutkimusprosessin osana on systemaattisesti ja vaiheittain koottu tiedonhaku, prosessi toteutetaan jatkuvasti reflektoiden. Aiheeseen tutustutaan huolellisesti ja käsitteenmäärittelyssä käytetään tarkkaa rajausta eri lähteisiin. Hakuprosessi toteutetaan kattavasti useista eri tietokannoista. Tutkimuksen raportoinnin pyrin tekemään mahdollisimman selkeästi sekä huolellisesti. Huolehdin asianmukaisista viite- ja lähdemerkinnöistä. (Kyngäs, 2021)

Tuon ilmi ennen haastattelua saatekirjeessä, että kyse on vain menetelmistä ja haastatteluissa ei saa käyttää tunnistettavia piirteitä asiakkaista, jolloin anonymiteetti säilyy. Myös vaitioloa on noudatettava tarkasti, jotta haastattelu onnistuisi lain puitteissa. Salassapitovelvoite virkamiehillä koostuu kolmesta eri toisiaan täydentävästä kokonaisuudesta: asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Valtiolla työskentelevä ohjaaja on virkamies ja virkamiehen työtä määrittelee sosiaalihuollon laki. (Sosiaalihuollon viranomaisen salassapitovelvollisuus, 2019). Edellä mainittuja menetelmiä ja käsitteitä hyödyntäen säilytän tutkimustyössä anonymiteetin ja luotettavuuden.

7.2 EETTISYYDEN JA LUOTETTAVUUDEN POHDINTA

Tutkimuksen eettinen hyväksyttävyys ja luotettavuus sekä saatujen tulosten uskottavuus voivat toteutua vain, kun tutkimus toteutetaan perusteellisen ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvän tieteellisen käytännön periaatteisiin kuuluvat rehellisyys ja tarkkuus. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien on oltava tieteellisten tutkimusstandardien mukaisia ja eettisesti kestäviä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Eettisyys on keskeinen osa tutkimuksen toteutusta, erityisesti kun kyseessä on herkkiä aiheita käsittelevä tutkimus, kuten mielenterveydelliset häiriöt lastensuojelun suljetussa toimintaympäristössä. Tässä tutkimuksessa on noudatettu sosiaalihuoltolain määrittelemää vaitioloa, mikä osaltansa takaa, että kyselyyn osallistujien henkilöllisyys ja heidän jakamansa pohdinnat sekä mielipiteet pysyvät salassa. Anonymiteetin säilyttäminen on tärkeää, jotta osallistujat kokevat turvalliseksi jakaa ajatuksiaan ilman pelkoa seuraamuksista tai tuomitsemisesta.

Osallistujat saivat mahdollisuuden keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa, mikä lisää heidän turvallisuuden tunnettaan ja autonomisuuttaan. Tämä lähestymistapa osoittaa kunnioitusta osallistujien oikeuksiin ja lisää luotamusta.

Eettisyyttä vahvistaa myös se, että tutkimuksella pyritään parantamaan käytäntöjä lastensuojelussa, mikä hyödyttää erityisohjaajia arjessa sekä nuoria ja heidän perheitään. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää erityisen huolenpidon arjessa, ammattiryhmäpäivillä tai arjen käytäntöjen kehittämisessä, mikä luo lisäarvoa tietoisuutta ja ammatillista sekä kunnioittavaa kohtaamista suhteessa asiakaslapsiin.

Tutkimuksen luotettavuus on ratkaiseva tekijä, joka vaikuttaa tutkimuksen tulosten käyttökelpoisuuteen ja laadukkuuteen. Luotettavuutta arvioidaan Lincolnin & Cuban -kriteeristön avulla, joka korostaa systemaattista ja vaiheittaista tietojen keruuta ja analysointia. Tiedonhaun prosessi on toteutettu perusteellisesti. Näin varmistamme, että tutkimus käyttää relevantteja ja ajankohtaisia lähteitä.

Lisäksi tutkimuksessa pyritään osoittamaan yhteys kerätyn aineiston ja tulosten välillä, mikä lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta. Selkeä raportointi ja asianmukaiset viite- ja lähdemerkinnät ovat keskeisiä luotettavuuden lisäämisessä, sillä ne mahdollistavat tulosten arvioinnin ja toistettavuuden.

Haastattelujen toteuttaminen siten, että käytetään puolueettomia ja tutkimuksen aiheeseen liittyviä kysymyksiä, lisää myös tutkimuksen luotettavuutta. Tämä tarkoittaa, että tutkimus ei ohjaa osallistujia tiettyyn suuntaan, vaan antaa heille mahdollisuuden jakaa omia, rehellisiä kokemuksiaan. Tässä opinnäytetyössä on korostettu muiden tutkijoiden työn kunnioittamista ja noudatettu tieteellisiä käytäntöjä lähteiden viittaamisessa. Raportoinnissa on pyritty avoimuuteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen tieteellisen tiedon esittämisessä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150–151; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Opinnäytetyölle on myös haettu tarvittavat tutkimusluvut Valtion koulukodeilta.

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus ovat keskeisiä periaatteita, jotka varmistavat, että tutkimus toteutetaan kunnioittavasti ja asiantuntevasti. Anonymiteetti, suostumus, vaitiolo ja systemaattinen lähestymistapa tiedonkeruussa ovat kaikki tärkeitä tekijöitä, jotka tukevat tutkimuksen eettistä perustaa. Luotettavuuden lisääminen eri menetelmien avulla auttaa varmistamaan, että tutkimuksen tulokset ovat käyttökelpoisia ja että niitä voidaan hyödyttää kehittäessä lastensuojelun käytäntöjä yksikön arkeen tukien lasten hyvinvointia.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Opinnäytetyön tuloksista nousee esiin, että vaativa lastensuojelutyö on haasteellinen kenttä, jossa työntekijöiden kokemuksia leimaavat sekä voimakkaat palkitsevuuden tunteet että merkittävät haasteet. Moniammatillisuus, joka yhdistää eri alojen asiantuntijat, on keskeisessä asemassa nuorten tukemisessa, mutta samalla se tuo mukanaan haasteita viestinnässä ja käytäntöjen harmonisoinnissa. Työntekijät kokevat, että lainsäädäntö ei vastaa tarpeita, kun puhutaan vaativasta sijaishuollosta, mikä rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan puuttua nuorten ongelmiin tarvittavalla intensiteetillä. Päihteiden käyttö on noussut yhdeksi suurimmista haasteista, ja nuorten ympäristöjen merkitys heidän hyväkseen kääntymisensä on keskeinen tekijä kestävien muutosten saavuttamisessa.

Palkitsevuus ja ammatillinen kehittyminen nousivat voimakkaina motivaattoreina, jolloin työntekijät kokivat työnsä merkityksellisinä nuorten elämän parantamisessa. Työntekijöiden on kuitenkin pystyttävä luomaan aito läsnäolo nuorten kanssa, sillä tämä on olennaista ahdistuksen käsittelyssä. Hyvä vuorovaikutus ja turvallisen ympäristön tarjoaminen ovat kriittisiä nuorten hyvinvoinnille. Työntekijöille on tärkeää kehittää tunnetaitojaan ja kykyään reagoi turvallisesti nuorten tunteisiin.

Asettaessani tutkimuskysymykset hyödynnettyjen menetelmien jälkeen ilmeni seuraavanlaisia vastauksia ja yhtenäisyyksiä suhteessa teoriaan.

Työskentely vaativuus lastensuojelussa

Tutkimustyö nosti esille työntekijöiden kokemuksia työskentelystä vaativassa lastensuojelussa. Työntekijät kuvasivat työtään monitasoiseksi ja haastavaksi, mutta myös antoisaksi sekä palkitsevaksi. Moniammatillisuus nähtiin mahdollisuutena, mutta lainsäädännön rajoitukset herättivät tunteita ja kokemuksia kei-nottomuudesta. Teoriaosuudessa korostuu lastensuojelun keskeinen rooli lasten oikeuksien turvaamisessa, lain noudattamisessa sekä sen tulkitsemisesta ja soveltamisesta arjen haasteisiin, mikä tuo esiin aikuisen vastuullisuuden päätöksenteossa suhteessa nuoren hyvinvointiin toisenlaisena. Lain näkökulmasta lastensuojelu on viimesijainen keino, mikä lisää työntekijöiden vastuunkantoa entisestään. Tämä yhtenäisyys teoriassa ja tutkimustuloksissa korostaa työntekijöiden tuntemusten merkitystä lainsäädännön vaikutuksesta kenttätyöhön.

Menetelmät ahdistuneen nuoren tukemisessa

Erityisohjaajien nostamia havaintoja menetelmistä nuoren ahdistuksen tukemisessa nostavat yhtäläisyyksiä suhteessa teoriaan. Tutkimustulokset nostavat esiin aidon läsnäolon, kuunteleminen ja keholliset vuorovaikutustavat tehokkaina keinoina. Teoriaosuuden mukaan keholliset menetelmät ja tunnetilojen hallinta ovat keskiössä, ja nuorten tarvitsemat turvalliset ympäristöt ja aikuisen tuki ovat olennaisia tunteiden käsittelyssä. Tämä yhtäläisyys antaa vahvistusta sille, että käytännön menetelmät pohjautuvat vahvasti teoreettisiin periaatteisiin.

Ahdistuneisuuden tunnistaminen

Erityisohjaaja tunnistavat ahdistuneen nuoren monin eri tavoin. Tutkimustulokset korostavat kehonkielen, vetäytymisen ja käyttäytymisen muutosten merkitystä. Teoriaosuudessa mainitaan, että nuoren kehonkieli voi paljastaa hänen tunnetilansa. Tämä havainnointi vaatii aikuisilta kykyä luoda luottamuksellista

suhde nuoreen, mikä on käytännön kasvatustyössä keskiössä. Yhteys tutkimustulosten ja teorian välillä vahvistaa, että nuorten tunnistaminen perustuu vahvasti sekä havaintoihin että vuorovaikutussuhteisiin ja on näin ollen teoriapohjaista.

Tunnetilan ennakoiminen lastensuojelussa

Ahdistuneen nuoren tunnetilan ennakoiminen oli yhtenä osana tutkimustani. Tutkimustulokset viittaavat nuoren tunnetaidoista ja turvallisen ympäristön luomisesta. Teoriassa painotetaan varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä aikuisen roolissa nuoren tukemisessa. Aikuisen johdonmukaisuus ja ympäristön turvallisuus ilmenevät tutkimuksessa esiin nousseina tekijöinä, jotka tukevat nuoren hyvinvointia. Tämä yhtäläisyys osaltansa vahvistaa, että nuoren hyvinvoinnin edistäminen on ennaltaehkäisevää ja pitkäkantoista työtä. Kaiken keskiössä on vuorovaikuttaminen ja aito läsnäoleva kohtaaminen.

Hyvinvointia tukevat tekijät

Tutkimustuloksissa nousi esille hyvinvointia tukevat tekijät, jotka estävät nuorta ahdistumasta ja tukevat hänen tasaista vointiaan. Tutkimustulokset korostivat selkeän päivärytmin, aikuisten johdonmukaisuuden ja turvallisen ympäristön merkitystä. Teoriaosuudessa painotetaan olosuhteiden luomista ikätasoiselle kasvulle, mikä tukee tutkimustulosten esille nostamia tekijöitä. Tämä osoittaa, että nuoren hyvinvoinnin tukeminen perustuu säännöllisiin rutiineihin ja johdonmukaisiin aikuisten toimiin.

Koulutuksen ja työntekijöiden hyvinvoinnin merkitys

Koulutuksen ja psykologisen turvallisuuden merkitys nuorten kanssa työskentelyssä korostuvat vaativan lastensuojelun kenttätyössä. Työntekijät kokevat, että heidän hyvinvointinsa vaikuttaa suoraan nuorten hyvinvointiin. Teoriaosuudessa korostuu työntekijöiden kyky tunnistaa nuorten mielenterveysongelmia, mikä osoittaa, että myös työntekijöiden ammatillinen kehittyminen ja hyvinvointi ovat keskeisiä vahvuuksia nuorten tukemisessa sekä kasvatustyössä.

Tutkimustulokset ja teoriaosuus tukevat toisiaan monella tavalla. Työntekijöiden kokemukset, käytännön menetelmät ahdistuneiden nuorten tukemisessa sekä tunnistamisen ja ennakoimisen keinot ovat linjassa teorian kanssa, joka korostaa lapsen oikeuksia, ympäristön turvallisuutta ja aikuisen merkitystä nuoren hyvinvointiin. Tämä vertaileva analyysi auttaa kehittämään käytännön työskentelyä ja parantamaan nuorten saamaa tukea. Teorian ja käytännön välinen vuoropuhelu on tärkeää, jotta voimme jatkuvasti kehittää lastensuojelun kenttää ja tarjota nuorille parasta mahdollista tukea.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että olen saanut vastauksen tutkimuskysymyksiin tällä menetelmällä. Lisäksi, nousi muita tutkimustuloksia, mikä on lisäksi tutkimustuloksissa.

Työntekijöiden psykologinen turvallisuus ja jaksaminen työyhteisössä ovat olennaisia, jotta he voivat kohdata nuorten haasteet tehokkaasti. Koulutuksen ja resilienssin kehittäminen on tarpeen, sekä nuorten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen, jotta heidän hoitoansa voidaan parantaa. Näkemykseni mukaan jatkotutkimusaiheita voisivat olla seuraavanlaisia:

1. **Moniammatillisuuden kehittäminen:** Miten eri asiantuntijaryhmät voivat parantaa yhteistyötään ja yhdistää käytäntöjään yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi vaativassa lastensuojelussa?
2. **Työympäristön psykologinen turvallisuus:** Kuinka työntekijöiden psykologista turvallisuutta voidaan parantaa/lisätä työyhteisössä, jotta he kokisivat olevansa osa työryhmää ja pystyisivät tehokkaammin tukemaan nuoria?
3. **Perhesiteiden ja sosiaalisten verkostojen rooli:** Miten perhesiteet ja sosiaaliset verkostot vaikuttavat nuorten hyvinvointiin ja kykyyn sopeutua eri tilanteisiin?
4. **Pitkän aikavälin vaikutukset:** Miten nuorten saama tuki vaativassa lastensuojelussa vaikuttaa heidän tulevaisuuden elämänsä ja hyvinvointiinsa aikuisena?

Nämä jatkotutkimusaiheet voisivat syventää ymmärrystä siitä, miten vaativassa lastensuojelutyössä voitaisiin kehittää käytäntöjä ja parantaa nuorten hyvinvointia entisestään.

LÄHTEET

Ahdistuneisuushäiriö. 2019. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Psykiatriyhdistys ry:n ja Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki. Suomalainen lääkäriseura Duodecim. WWW-dokumentti. Julkaistu 07.01.2019. Saatavissa: <https://www.kaypahoito.fi/xmedia/khp/khp00127.pdf> [viitattu 14.09.2024].

Bandelow, B. 2022. Treatment of anxiety disorders. *Dialogues in Clinical Neuroscience* 2, 93–107. Verkkolehti. Saatavissa: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28867934/> [viitattu 21.9.2024].

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A., & Kääriäinen, M. 2022. Avoin haastattelu ja teemahaastattelu aineistonkeruumenelminä laadullisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede*-lehti 2022. s.2–6. Verkkolehti. [viitattu 20.09.2024].

Hänninen, E. & Leppänen, J. 2022. Nuorten mielenterveys nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten ja kouluterveyskyselyn näkökulmasta. Sosi-aali- ja terveystieteen ammattikorkeakoulututkiminto. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/754555> (theseus.fi) [viitattu 21.09.2024].

Kallinen, T. & Kinnunen, Taina. 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/> [viitattu 01.11.2024]

Kallio, A. s.a. Litterointi. Tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/> [viitattu 20.09.2024]

Kymenlaakson hyvinvointialuestrategia 2022. Kymenlaakson hyvinvointialuestrategia 2023–2025. Powerpoint-diasarja. Saatavissa: https://kymenhva.fi/wp-content/uploads/2023/02/Kymenlaakson-hyvinvointialueen-strategia_Aluevaltuusto_27.9.2022_%C2%A769.pdf PowerPoint Presentation (innokyla.fi) [viitattu 21.09.2024]

Kyngäs, H., Satu, E., Pölkki, T., Kääriäinen, M., & Kanste, O. 2021. *Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa*. Oulu. Hoitotiede-lehti. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/789350/Sisallönanalyysin_kaytto_suomalaisessa_hoitotieteellisessä_tutkimuksessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 10.11.2024]

Luoma, I. 2022. Terveyskirjasto Duodecim. Lasten ja nuorten ahdistuneisuus ja pelkotilat. Lääkärikirja Duodecim. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00369> [viitattu 14.09.2024]

Maaniemi, K. ja Raitasalo, R. 2019. Nuorten mielenterveyden häiriöiden aiheuttamat sairauspoissaolot ja työkyvyttömyys edelleen kasvussa. Kuntoutus

3, 54-58. Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/97253> [viitattu 7.3.2025]

Mielenterveystalo. 2023. Omahoito-ohjelma. Tunnesäätely. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/epavakauden-omahoito-ohjelma/mita-tunnesaately> | Mielenterveystalo.fi [viitattu 01.11.2024]

Savolainen, M., Viljanen, A. & Tilli, J. 2022. Nuoret kaipaavat vahvempaa tukea ja oikea-aikaista ohjausta. Dialogi 1, 15–24. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.diak.fi/nuoret-kaipaavat-vahvempaa-tukea-ja-oikea-aikaista-ohjausta> [viitattu 21.09.2024].

Mielenterveys- ja päihdelainsäädäntöä uudistetaan.2022. STM.WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/-/mielenterveys-ja-paihdelainsaadantoa-uudistetaan> [viitattu 20.09.2024].

STM. 2023. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet> [viitattu 14.09.2024].

THL. 2019. Sosiaalihuollon viranomaisen salassapitovelvollisuus. Lastensuojelun käsikirja. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/tiedon-hankkiminen-lastensuojelun-tarpeisiin-ja-sen-luovuttaminen/sosiaalihuollon-viranomaisen-salassapitovelvollisuus> [viitattu 20.09.2024]

THL. 2022. Lastensuojelun asiakkaan mielenterveyspalvelut. Lastensuojelun käsikirja. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/hyvinvointiasi-tukevat-ammattilaiset/terveydenhuolto/lastensuojelun-asiakkaan-mielenterveyspalvelut> [viitattu 20.09.2024]

THL. 2022. Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 2023. Saatavissa: <https://thl.fi/nuorten-ahdistus-ja-ahdistuneisuushairiot> [viitattu 14.09.2024].

THL, 2023a. Ahdistuneisuushäiriöt. Terveyden- ja hyvinvointilaitos. Julkaisija. Päivitetty 2023. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/terveys/terveyden-edistaminen/terveysongelmat/ahdistuneisuushairiot> [viitattu 14.09.2024].

THL. 2023b. Erityinen huolenpito. Terveysten- ja hyvinvointilaitos 2023. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/erityinen-huolenpito> [viitattu 14.09.2024]

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus- ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi. E-kirja. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118> [viitattu 28.3.2025]

Valtion koulukotien strategia 2022. Valtion koulukodit. Powerpoint-diasarja. Saatavissa: <https://valtioneoulukodit.fi/wp-content/uploads/2022/05/valtioneoulukodit-strategia.pdf> (valtioneoulukodit.fi) [viitattu 21.09.2024]

SAATEKIRJE

Elisabet Pöntinen

Tervehdys!

Olen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun mielenterveyshoitotyön YAMK opiskelija Pöntisen Elisabet. Opinnäytetyöni tilaaja on Sippolan valtionkoulukoti. Sippolan koulukoti on lastensuojelun palveluita tarjoava jo vuodesta 1907 toimiva organisaatio. Tämän tutkimustyön tarkoituksena on saada koottua kokeneilta koulukotien työntekijöiltä lääkkeettömiä menetelmiä ahdistuneille nuorille, ennen lääkkeenottoa. Menetelmiä mitä voidaan jatkossa hyödyntää kasvatuksellisessa työssä lastensuojelussa. Tarkoituksena on aloittaa aineiston keruu maaliskoukokuussa 2024. Haastateltavia olisi tarkoitus saada 6–8 henkilöä Valtion koulukotien eri yksiköistä. Vastaaminen vie aikaa noin yhden tunnin. Toteutan haastattelut etänä Teams-sovelluksen välityksellä tallentaen haastattelun ja tämän jälkeen litteroiden sen. Kysymyslomakkeen runko löytyy osana tutkimussuunnitelmaa sekä saatekirjettä (liite).

Tutkimustuloksia käytetään lisäämään tietoisuutta ja menetelmiä lastensuojelun erityisen huolenpidon arkeen. Aineisto säilytetään vain vaaditun ajan ja tämän jälkeen hävitetään asianmukaisesti. Tutkimus toteutetaan vapaaehtoisesti sekä luottamuksellisesti, säilyttäen vastaajien anonymiteetin. Haastateltavilla on oikeus saada riittävää tietoa tutkimuksesta, sekä keskeyttää tutkimus tahtoeessaan. Jokainen tutkimukseen osallistunut mahdollistaa laadukkaan työskentelyn erityisessä huolenpidossa jakaen omaa tietoisuutta kaikkiin yksiköihin. Tutkimukseen osallistujat valikoituvat eri koulukotien toimesta, toiveena olisi saada noin kaksi per yksikkö. Kevään 2024 aikana sovietaan aika Teams haastatteluille. Kiitän etukäteen yhteistyöstä ja mahdollisuudesta tärkeän tiedon saamiselle.

Yhteistyöterveisin Elisabet Pöntinen

Elisabet Pöntinen/opiskelija

Tuija Lindberg/koulukodinjohtaja

Anita Näslindh-Ylispangar/yliopettaja

Alustavat kysymykset haastatteluun saatekirjeen liitteenä

1. Millaisena koet työskentelyn vaativassa lastensuojelussa?
2. Mitä menetelmiä ja keinoja hyödynnät nuoren kohdalla hänen ollessa ahdistunut? Luettele muutama hyväksi todettu keino tai menetelmä kohdata ahdistunut nuori.
3. Millä tavoin ohjaajana lastensuojelun arjessa tunnistat ahdistuneen nuoren?
4. Millä menetelmillä voi ahdistuneen nuoren tunnetilaa ennakoida lastensuojelullisin keinoin?
5. Mitkä tekijät estävät nuorta ahdistumasta ja tukevat nuoren tasaista vointia arjessa?
6. Onko jotain muuta lisää aiheeseen liittyvää, mitä haluaisit mainita?

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Millaisena koet työskentelyn vaativassa lastensuojelussa?
2. Mitä menetelmiä ja keinoja hyödynnät nuoren kohdalla hänen ollessa ahdistunut? Luettele muutama hyväksi todettu keino tai menetelmä kohdata ahdistunut nuori.
3. Millä tavoin ohjaajana lastensuojelun arjessa tunnistat ahdistuneen nuoren?
4. Millä menetelmillä voi ahdistuneen nuoren tunnetilaa ennakoida lastensuojelullisin keinoin?
5. Mitkä tekijät estävät nuorta ahdistumasta ja tukevat nuoren tasaista vointia arjessa?
6. Onko jotain muuta lisää aiheeseen liittyvää, mitä haluaisit mainita?

Tietosuojailmoitus

(Tietosuojalaki 2018/1050, EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/679)

Pyydämme sinua osallistumaan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) opintoihin sisältyvään opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Tämä tietosuojailmoitus kuvaa, miten henkilötietojasi käsitellään tutkimuksessa.

Opinnäytetyöhön osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit myös halutesasi keskeyttää osallistumisesi koska tahansa. Mikäli keskeytät tutkimuksen tai peruutat suostumuksen käsitellä henkilötietojasi, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan anonymisoituna käyttää osana tutkimusaineistoa.

1. Opinnäytetyön rekisterinpitäjä

Elisabet Pöntinen

(yhteystiedot poistettu)

2. Opinnäytetyön aihe, kesto ja suorittajat

Opinnäytetyön aihe: Erityisen huolenpidon työntekijöiden menetelmiä kohdata ahdistunut nuori

Kesto 2024-2025

Suorittaja: Elisabet Pöntinen

3. Mihin tarkoitukseen henkilötietojani kerätään ja käsitellään?

Henkilötietoja kerätään ja käsitellään opinnäytetyön tutkimuksen tekemistä varten.

4. Millä perusteella henkilötietojani käsitellään opinnäytetyössä?

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella: tutkittavan suostumus

5. Mitä tietoja minusta käsitellään?

Opinnäytetyössä ei kerätä ja käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja.

6. Mistä lähteistä tietoni kerätään?

Tutkittavalta itseltään haastattelun kautta.

7. Luovutetaanko henkilötietojani kolmansille osapuolille?

Ei luovuteta tietoja kolmansille osapuolille.

8. Käsitelläänkö tietojani EU:n tai ETA:n ulkopuolella?

Ei käsitellä.

Xamkissa käytetään tallennustilana pilvipalveluita (Teams ja OneDrive). Microsoft saattaa siirtää näihin palveluihin tallennettua tietoa tai niiden varmuuskopioita EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle. Microsoftin tietosuojalauseke on luettavissa osoitteesta: <https://privacy.microsoft.com/fi-FI/privacystatement>

9. Kuinka kauan henkilötietojani säilytetään?

Henkilötietoja säilytetään opinnäytetyön julkaisemisesta yhden kuukauden verran

etteenpäin. Tämän jälkeen henkilötiedot hävitetään.

10. Miten henkilötietoni säilytetään ja suojataan?

Henkilötiedot säilytetään sähköisessä muodossa ja ovat salasanan takana. Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa.

11. Miten voin käyttää tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksiani?

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa, johon voi ottaa yhteyttä on: Elisabet Pöntinen. (yhteystieto poistettu.)

- a) Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)
Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen.

- b) Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)
Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

- c) Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)
Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

- d) Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)
Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa.

- e) Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)
Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

- f) Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)
Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin ammattikorkeakoulu ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää oikeutesi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä

osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

13. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Xamkin tietosuojavastaava on Markus Häkkinen. Häneen saa yhteyden sähköpostiosoitteesta tietosuojavastaava@xamk.fi

